

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Obecná čeština v překladové literatuře:

Kdo chytá v žitě a Mládí v hajzlu

Diplomová práce

Autor: Bc. Hana Pavlisová

Vedoucí práce: Mgr. Jitka Zehnalová, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Obecná čeština v překladové literatuře: *Kdo chytá v žitě a Mládí v hajzlu*“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne .....

Podpis .....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Jitce Zehnalové, Ph.D., za trpělivé vedení a podnětné připomínky. Děkuji i PhDr. Tamaře Váňové za poskytnutí rozhovoru.

Úvod	5
1. Obecná čeština	7
2. Obecná čeština v české literatuře	10
3. Obecná čeština v překladové literatuře	14
4. Kdo chytá v žitě	15
4.1 Charakteristika díla	15
4.2 Jazyková situace – pásmo vypravěče a přímá řeč vypravěče.....	17
4.2.1 Rovina lexikální	20
4.2.2 Rovina morfologická	26
4.2.3 Rovina fonologická	27
4.3 Jazyková situace – ostatní postavy.....	28
4.4 Překlad – pásmo vypravěče a přímá řeč vypravěče	34
4.4.1 Rovina lexikální	35
4.4.2 Rovina morfologická	40
4.4.3 Rovina fonologická	43
4.5 Překlad – ostatní postavy	44
4.6 Analýza	50
5. Mládí v hajzlu.....	53
5.1 Charakteristika díla.....	53
5.2 Jazyková situace – pásmo vypravěče a přímá řeč vypravěče.....	54
5.2.1 Rovina lexikální.....	55
5.2.2 Rovina morfologická.....	57
5.2.3 Rovina fonologická	57
5.3 Jazyková situace – ostatní postavy	58
5.4 Překlad – pásmo vypravěče a přímá řeč vypravěče	60
5.6 Analýza	74
Závěr	78
Anotace	80
Bibliografie	82

Úvod

S obecnou češtinou se v běžné mluvené komunikaci setkáváme běžně a již několik desetiletí se objevuje i v původní české beletrii. Nejprve sloužila jako nástroj charakterizační, později jako nástroj poetizační. Jakou funkci má však nespisovnost v překladové literatuře? Funguje vždy jako protějšek obdobné nespisovnosti v angličtině? Cílem práce je zodpovědět tyto otázky v kontextu dvou děl americké literatury. *Kdo chytá v žitě* je českému čtenáři dílo známé, což dokazuje fakt, že opakovaně vychází již od 60. let. *Mládí v hajzlu* vyšlo česky v roce 1993 a podle slov autora se v České republice těší značné popularitě. Obě knihy využívají různých stupňů substandardu a cílem práce je tento substandard popsat a zanalyzovat jeho převod do češtiny.

Práce je strukturovaná do pěti hlavních kapitol, z nichž některé obsahují množství podkapitol. Co je to obecná čeština a jaké jsou její rysy uvádíme v první kapitole. Druhá kapitola obsahuje krátký historický přehled původních českých děl, ve kterých se obecná čeština vyskytuje, spolu s vysvětlením, jak se měnila její funkce. Třetí kapitola se věnuje použití obecné češtiny v překladové literatuře a stanovuje důvody pro výběr konkrétních děl, která jsou analyzována v hlavní části práce.

Kapitola čtvrtá a pátá se již týkají praktické části práce, ve kterých analyzujeme originály a překlady výše uvedených děl z hlediska použití substandardu v originále a obecné češtiny v překladu. Každá podkapitola se věnuje analýze jedné z jazykových rovin – lexikální, morfologické a fonologické v pásmu vypravěče, v přímé řeči vypravěče a v přímé řeči ostatních postav. Vzhledem k rozsahu práce jsme se rozhodli věnovat se pouze těmto rovinám a vynechat rovinu syntaktickou. Dílčí kapitoly uzavírá názorné srovnání úryvků z originálu a překladu, na kterých je přehledně dokumentováno použití substandardu v angličtině a nespisovnosti v češtině.

Cílem práce je objektivně okomentovat použití nespisovnosti v překladu, nikoliv kriticky překlad hodnotit či komentovat. Z toho důvodu se nevěnujeme nepřesnostem překladu či posunům na sémantické úrovni. Snažíme se zodpovědět následující otázky: Které prvky originálu slouží jako předloha pro obecnou češtinu? Nakolik překlad reflektuje rozdíly v použití standardu a substandardu? Nakolik překlad reflektuje jazykové rozlišení postav v originále? Jaké jsou hlavní rozdíly v překladech těchto knih? Vede vysoký index opakování v originálu k rozšíření slovní zásoby v překladu?

V návaznosti na tyto otázky byly stanoveny následující hypotézy:

H1: Použití substandardu v originále se odráží v použití obecné češtiny v překladu.

H2: Překlad reflektuje rozdíl v použití standardu a substandardu, je-li přítomen v originálu.

H3: Překlad reflektuje jazykové odlišení postav, je-li přítomno v originálu.

H4: Vysoký index opakování v originálu vede k rozšíření slovní zásoby v překladu.

Je důležité zmínit, že jako substandard originálu v této práci neoznačujeme pouze odchylky od standardní anglické gramatiky či ortografie, ale cokoliv, co je v rámci díla možné charakterizovat jako příznakové.

Závěr obsahuje shrnutí nejdůležitějších poznatků z analýz a doporučení pro další práce na podobné téma.

Použití zdroje je možné rozdělit do tří skupin. Skupinu první tvoří samotné analyzované texty. Vzhledem k tomu, že tato díla nejsou zanesena v korpusech, bylo nutné provádět analýzu ručně a pracovat s výtisky děl. Použili jsme výtisk *The Catcher in the Rye* z roku 1960 a jeho překlad z roku 2000, který vyšel v nakladatelství Volvox Globator. Krátká zmínka o rozdílech v českých edicích se nachází v kapitole 4.4. Originál *Youth in Revolt* vyšel v roce 1993 a česky vyšel pouze jednou v roce 1993 v nakladatelství Jota.

Druhou skupinu tvoří lingvistické práce na téma obecná čeština a translatologická literatura. Patří sem články z odborných časopisů *Naše řeč* a *Slovo a slovesnost*, sborníky z konferencí nebo publikace o historii české literatury. Články z *Naší řeči* a *Slova a slovesnosti* byly získány z internetového archivu na stránce www.nase-rec.ujc.cas.cz, který neuvádí čísla stránek, nejsou proto uvedeny ani v citacích v této práci.

Do třetí skupiny řadíme recenze a články o analyzovaných knihách spolu s vyjádřeními jednotlivých autorů či překladatelů. Práce také obsahuje několik citací z vlastního rozhovoru s Tamarou Váňovou, překladatelkou *Mládí v hajzlu*. Celý přibližně patnáctiminutový rozhovor je možné si poslechnout na CD, které je k práci přiloženo.

1. Obecná čeština

Stratifikace češtiny a definice jejího nespisovného útvaru je poměrně problematická a v české lingvistické obci v její otázce panuje spíše nesoulad. Různí lingvisté pracují s různými termíny, jejich definice se navzájem prolínají a popírají. Jako název pro protiklad spisovné vrstvy jazyka se nejčastěji objevují termíny jako *nespisovná čeština*, *hovorová čeština*, *mluvená čeština*, *obecná čeština* (více např. Cvrček a kol. 2010, Sgall a Hronek 1992, Čechová 2000).

V této práci pracujeme s termíny *spisovná čeština* a *obecná/nespisovná čeština*. Vycházíme z předpokladu, že spisovný jazyk tvoří bezpříznakovou bázi oficiální komunikace a literatury a „jako protějšek spisovného vyjádření je v uměleckých textech už řadu desetiletí přednostně vybírán nejrozšířenější z interdialektů, obecná čeština“ (Mareš 1995, s. 233). Jedná se o „nespisovný útvar středočeské provenience“ (Hladká 1993), který obecnou češtinou nazýváme podle B. Havránka. Vyvinul se jako „základní prostředek běžného hovoru, jehož teritoriální i funkční platnost se neustále rozšiřuje“ (Hladká 1993). Ačkoliv se obecná čeština rozšiřuje i na Moravu, ještě nedošlo k tomu, že tam byla chápána jako bezpříznaková. K tomu se vyjadřuje Karel Hausenblas (1969):

Zatímco pro Čechy z Čech je obecná čeština základním a bezpříznakovým dorozumívacím útvarem v běžném denním styku a už tři čtvrtiny století má domovské právo v umělecké literatuře, na Moravě velkou většinou tuto funkci nemá a je chápána jako nářeční útvar, který si dělá aspirace být obecným, ač jím není, a protože přitom není pro tyto uživatele jejich jazykem vlastním, mají k němu někteří stanovisko v různém stupni negativní.

Hugo (2009) jako nespisovný jazyk definuje nářeční dialekty a obecnou češtinu, čímž obecnou češtinu staví na úroveň nářečí a implikuje její teritoriální omezení.

Nespisovná čeština se v mnohém liší od spisovného standardu. Následující tabulky shrnují charakteristické jevy obecné češtiny na rovinách, které v této práci analyzujeme – lexikální, morfologické a fonologické. Údaje ve sloupci *Zdroj* odkazují ke zdroji, který daný jev uvádí: *S&H k Češtině bez příkras* Sgalla a Hronka (1992), kteří pracují s termínem *nespisovná čeština*; *Čme* odkazuje k publikaci *Mluvená čeština – hledání funkčního rozpětí* Světlý Čmejrkové a Jany Hoffmanové (2011), které používají termín *mluvená čeština*. Také příklady v tabulkách pocházejí z těchto zdrojů. Tabulky neobsahují veškeré jevy, které autoři uvádějí, neboť se v této práci soustředíme pouze na ty, které se (buť v minimální míře) vyskytují

alespoň v jednom z analyzovaných překladů. Kromě jevů převzatých z výše uvedených zdrojů tabulky obsahují také několik příkladů, které vycházejí z vlastní analýzy textů a jsou v tomto kontextu vnímány jako příznakové nebo pomáhají navodit mluvený charakter překladu. Zkratky KCHVŽ a MVH nahrazují plné názvy děl – *Kdo chytá v žitě* a *Mládí v hajzlu*.

Tabulka 1: Nespisovné jevy na rovině lexikální	Použito ve stylizaci?		Zdroj
	KCHVŽ	MVH	
Univerbizace (<i>hokejka</i>)	ano	ano	S&H 73
Tvoření obecněčeských/hovorových slov pomocí přípon (<i>bramboračka, pracant, psisko</i>)	ano	ano	S&H 73 Čme 351
Výskyt hovorových, obecněčeských a slangových výrazů	ano	ano	Čme 351
Výskyt emocionálně zabarvených výrazů	ano	ano	S&H 70 Čme 351
Výskyt expresivních výrazů	ano	ano	Čme 351
Výskyt vulgarismů	ano	ano	Čme 351
Výskyt slov převzatých (především z němčiny, angličtiny či jiných jazyků)	ano	ano	S&H 72, 79 Čme 350
Výskyt brněnských výrazů (hantec)	ne	ano	Vlastní
Výskyt slovní zásoby formální	ne	ano	Vlastní

Tabulka 2: Nespisovné jevy na rovině morfologické	Použito ve stylizaci?		Zdroj
	KCHVŽ	MVH	
Podstatná jména			
Koncovka <i>-ma</i> v 7. pádě (<i>stolama</i>)	ano	ano	S&H 37
Koncovka <i>-ách</i> v 6. pádě (<i>klukách</i>)	ano	ano	S&H 38
V 1. a 5. pádě živ. koncovka <i>-i</i> místo <i>-é</i> (<i>tenisti</i>)	ano	ano	S&H 39
U mask. použití vokativu místo nominativu (<i>pane Bouček</i>)	ne	ano	S&H 39
Skloňování neživ. substantiv jako životných (<i>dát si špekáčka</i>)	ano	ano	S&H 46
Přídavná jména			
Koncovka <i>-ma</i> v 7. pádě (<i>velkýma</i>)	ano	ano	S&H 37
Nerozlišování rodů v pl (<i>byli/byly udivený</i>)	ano	ano	S&H 44
Absence adjektiv jmenných	ano	ne	S&H 42
Zájmena			
Koncovka <i>-ma</i> v 7. pádě (<i>náma</i>)	ano	ano	S&H 37
Použití ukazovacích zájmen <i>ten(d)le, ten(d)le(nc)ten, tám(d)leten</i> apod.	ne	ano	S&H 51

Číslovky			
Koncovka <i>-ma</i> v 7. pádě (<i>třema</i>)	ano	ano	S&H 50
Tvary <i>dvoje, troje</i> místo <i>dvojí, trojí</i>	ano	ano	S&H 52
Mluvená forma číslovek	ano	ano	Vlastní
Slovesa			
Použití nespisovných tvarů slovesa <i>být</i> (<i>seš, bysme, kdybychom</i> apod.)	ano	ano	S&H 55 Čme 176
Použití příklonek (<i>Byls tam?</i>)	ano	ano	S&H 55
Vynechání pomocného slovesa (<i>já _ přišel</i>)	ano	ano	S&H 56
Nerozlišování rodů v pl (<i>města se rozrostly</i>)	ano	ano	S&H 55
U sloves 1. třídy v příčestí minulém sg mask. krácení koncového <i>-l</i> (<i>sed</i>)	ano	ano	S&H 57 Čme 350
U sloves 2. třídy tvary <i>tisknul</i> místo <i>tiskl</i>	ano	ano	S&H 57
U sloves 3. třídy koncovka <i>-u</i> nebo <i>-ou</i> v 1. a 3. os. (<i>pracuju, milujou</i>)	ano	ano	S&H 58
U sloves 1.-3. třídy v přítomku 2. os pl krácení koncovky <i>-eme</i> na <i>-em</i> (<i>nesem, tisknem</i>)	ano	ano	Čme 350
U sloves 4. a 5. třídy v přítomku 3. os. pl krácení koncového <i>-í</i> (<i>dělaj, sázej</i>)	ano	ano	Čme 350
Příslovce			
2. nebo 3. stupeň zakončen na <i>-jc</i> nebo <i>-j</i> (<i>častěj, hlasitěj</i>)	ano	ano	S&H 45
U nepravidelných příslovcí je častější tvar <i>víc, nejvíc, líp, dál, dýl, míň</i> apod. místo <i>více, nejvíce, lépe, dále, déle, méně</i> apod.	ano	ano	S&H 45

Tabulka 3: Nespisovné jevy na rovině fonologické	Použito ve stylizaci?		Zdroj / poznámka
	KCHVŽ	MVH	
Protetické <i>v-</i> (<i>von, vokno, zvostudit</i>)	ano	ano	S&H 31 Čme 350
Diftongizace <i>í, ý > ej</i> v kmeni slova nebo v koncovkách (<i>brejle, malej</i>)	ano	ano	S&H 31 Čme 350
Úženi <i>é > í, ý</i> v kmeni slova (<i>polívka</i>) nebo v koncovkách (<i>takový pěkný obrázky</i>)	ano	ano	S&H 30 Čme 350
Krácení samohlásek: <i>ú, ů > u, í > i, á > a, é > e, ý > y</i> (<i>domu, neni, splývání jí a ji</i> atd., <i>meno, dobrým</i>)	ne	ano	S&H 34 Čme 207
Změny souhlásek			
<i>s > š, č > š, š > č, s > c</i> (<i>šlupka, student, žencká</i>)	minimálně	minimálně	S&H 36
<i>k > g</i> mezi samohláskami a v sousedství <i>r, l, n</i> (<i>plagát, ingoust</i>)	ne	minimálně	S&H 37
Zjednodušování souhláskových skupin			

Vynechání <i>t, d, k</i> na začátku slova před jinou souhláskou nebo mezi dvěma souhláskami (<i>kanička, dyby, šesnáct</i>)	ano	ano	S&H 35 Čme 208, 350
Vynechání <i>v</i> před skupinou souhlásek nebo mezi souhláskami (<i>spomenout, slíkat, zlášni</i>)	ano	ano	S&H 35 Čme 208, 350
Vynechání <i>j, l</i> před souhláskou na začátku slova (<i>du, sem, žíce</i>)	minimálně	ano	S&H 36 Čme 208, 350
Vynechání <i>j</i> na začátku slova před <i>e</i> (<i>eště, esi</i>)	minimálně	ne	S&H 36 Čme 208, 350
Vkládání vokálu <i>u</i> číslovek <i>sedm, osm</i> (<i>sedum, osum</i>)	ne	ano	Čme 208
Další	ano	ano	Vlastní
Fonetický přepis cizích slov (<i>najlon, porše</i>)	ne	ano	Vlastní

Nejvýraznějším rysem překladu *Mládí v hajzlu* je bezesporu použití nářečních výrazů, které jsou charakterizovány jako brněnské, neboli hantec. Název hantec je odvozen od výrazu *hantýrka*, jinými slovy *mluva*. Vyvinul se na přelomu 19. a 20. století jako slang určité skupiny lidí nižšího sociálního postavení, která jím běžně komunikovala – dal se proto označit spíše za sociolekt, jelikož byl spjat s určitým společenským postavením a třídní příslušností (Krčmová 1981). Od doby svého vzniku ovšem prošel vývojem a dnes slouží spíše jako nástroj konstrukce kolektivní identity (Nela Armutidisová 2014). Nemá vlastní gramatiku ani lexikum, naopak pracuje s novými tvary či významy slov, které již v češtině existují. Nápadnou charakteristikou je množství počeštěných výrazů, které původně pocházejí z rakouské němčiny. Tento fakt reflektuje tehdejší bilingvní charakter města Brna. Hantecu se detailně věnuje Marie Krčmová (1981, 2000, 2005).

2. Obecná čeština v české literatuře

Nářečí se objevovalo už ve starší české literatuře, např. v *Mastičkáři* a také v dílech májovců (Hrabák 1962). Jak uvádí Bělič (1955), místní nářečí se začíná objevovat v české próze výrazněji ve třicátých letech 19. století v návaznosti na etnografické zájmy autorů a rozvoj realistické vesnické prózy. Projevuje se snaha sblížit jazyk literatury s jazykem lidovým – a to jak venkovským, tak o něco později i městským (Fundová 1965). V těchto případech slouží použití dialektu pro určení regionální či sociální příslušnosti postav, tedy pro literární charakterizaci. Naopak městská mluva (různé interdialekty nebo přímo obecná čeština) se

v literatuře objevuje až v dílech naturalistů, tedy značně později. Obecná čeština se začíná uplatňovat v próze větší měrou teprve až na sklonku století a objevuje se především v dílech z pražského prostředí (Fundová 1965). Jako příklad dnes může posloužit dílo Čapka-Choda, u něž se obecná čeština objevuje jak v polopřímé řeči, tak i v pásmu vypravěče (Mareš 1995, s. 235). Dříve se objevovaly v řeči postav či autora pouze některé obecněčeské prvky, zatímco Čapek-Chod je zavedl jako jazykovou bázi (Hausenblas 1969). Čapek-Chod „dobře vystihl běžný způsob mluvy pražských obyvatel a odstínil přitom i jejich společenské vrstvy“ (Fundová 1965). Jak ovšem Fundová zdůrazňuje, „užití obecně českých prvků v próze Čapka-Choda se sotva plně shoduje s jejich úlohou v současné próze“. U něj mají charakterizovat osoby a prostředí, za tímto účelem soudobá literatura využívá lokální nářečí.

Mezi další autory patří například Vl. Vančura, jenž ve svém díle s oblibou kombinuje archaické, silně knižní i expresivní výrazy (Hausenblas 1969). Lubomír Doležel se ve svém článku z roku 1965 věnuje mimo jiné i funkci nespisovných prostředků v uměleckém jazyce. Jak uvádí, užívání a funkce nespisovných prostředků v tehdejší próze se zásadně liší od jejich užívání a funkcí v próze realismu a naturalismu, kdy tyto prvky sloužily pro charakteristiku postav nebo sociálního prostředí a jejich použití bylo v podstatě normováno. V moderní próze však tento zákon již neplatí, o což se dle jeho názoru zasloužil především Vl. Vančura, který pro ostatní autory vytvořil možnost daleko „svobodněji, rozlišeněji a mnohotvárněji disponovat nespisovnými prostředky“ a zároveň je osvodil od požadavku na realistické ztvárnění literárního dialogu. Díky tomu tak mohly nespisovné prostředky plnit nejrůznější funkce, protože jejich cílem již nebyla „věrná“ jazyková charakteristika, ale naopak aktualizace a překvapení, čehož je na ustáleném spisovném pozadí možné dosáhnout pouze při „míšení“ spisovnosti s nespisovností (Doležel 1965).

Samostatnou kapitolu tvoří *Osudy dobrého vojáka Švejka* od Jaroslava Haška. U Haška je možné pozorovat „výrazný posun k nespisovnosti“ (Hausenblas 1969), také „zavedl do literatury vulgarismy v nebývalé míře“ (Daneš 2004). Následuje ve 20. a 30. letech Karel Poláček a především Karel Čapek, jenž „nejvíce přispěl k uvolnění a ‚oživení‘ jazyka literatury“ (Mareš 1993, s. 235), ačkoliv u něj se jednalo o nespisovnost především na lexikální rovině. O něco více „revoluční“ jevy můžeme najít na stránkách *Bidýlka* od Emila Vachka. Jak uvádí Daneš (2004), autor relativně důsledně používal nejen velké množství a pestrost nespisovných prvků, ale zavedl např. i vypouštění písmen nebo hlásek, různé modifikace hláskových skupin a komolení slov.

Specifická situace nastává v první polovině padesátých let, kdy se literární tvorbu snaží regulovat stát (tzv. normativní schematismus), a kdy se stěžejním požadavkem na socialistickou literaturu stává lidovost. To v praxi znamenalo „snižování umělecké náročnosti, návraty k osvědčeným způsobům sdělování.“ (Lehár a kol. 2008, s. 824). Doležel (1965) o této době píše:

Jakékoli odchylky od této zjednodušené představy spisovného standardu byly zavrhovány, přičemž se přirozeně kritikův subjektivní názor povyšoval na obecně závaznou normu. Tak se „nepovoluje“ užívání prostředků nářečních a obecně českých (leđa v určité malé míře, která ještě není považována za „jazykový naturalismus“), ale stejně nemilosrdně (a s naprostým nepochopením pro podstatu uměleckého jazyka) se kritizuje jazyková tvořivost, zejména metaforizace a neologizace.

Tomu odpovídal způsob používání nespisovných prvků – „přísně výběrový, náznakový a zaměřený na charakterizaci společensky negativních postav a jevů“ (Mareš 1993, s. 236).

V 60. letech však uvolnění a pluralizace kultury přinesly postupné rozšiřování obzoru veřejné literatury. Začala se objevovat nová témata, nové literární postupy i osobnosti, rozšiřoval se rejstřík vypravěčských technik i umělá stylizace (Lehár a kol. 2008, s. 794).

Toto potvrzuje i Marie Fundová ve svém článku z roku 1965: „naše soudobá próza využívá národního jazyka v celém jeho rozsahu; z nespisovných útvarů se objevuje v posledním desetiletí v největší míře obecná čeština.“ Jak uvádí, obecná čeština je patrná v tvorbě autorů, jako jsou např. Škvorecký, Trefulka, Přibský, Klevis, Romportlová a další. Posun k nespisovnosti je způsoben tím, že se próza soustředí především na témata každodenního života a snaží se o „důkladně a přesné postižení lidské subjektivity“ (Mareš 1993, s. 236).

Mezi autory, kteří obecnou češtinu přijali za svou, patří především Ota Pavel, pro jehož styl je příznačná kombinace spisovné i obecné češtiny: „obě jazykové roviny se prolínají, volně na sebe navazují a přecházejí plynule z jedné do druhé.“ (Stehlíková 1983). Stich (1975) ve svém článku upozorňuje, že u Oty Pavla obecněčeské prvky neplní primárně úlohu charakterizační ani jimi nevyjadřuje expresivitu či citové postoje postav. Tuto skutečnost potvrzuje i Stehlíková: „Postavy nejsou jazykem mentálně ani sociálně zařazovány. V jejich mluvě se [spisovná a obecná čeština] prolínají, přičemž prvky obecné češtiny ukazují na emocionální stav postavy, dokreslují situaci rozhovoru a naznačují jeho charakter (hádky, ironický tón apod.)“ Podle Sticha fungují nespisovné lexikální prostředky

v Pavlových prózách jako nástroje výrazné umělecké stylizace, protože obecnou češtinu „odpoutal od přímé bezprostřední charakterizační funkce“, a naopak ji využil jako „nástroj poetizační ... pro vyjádření celkového emocionálního a hodnotového smyslu textu“ (1975).

Mezi další autory, kteří využili obecnou češtinu ve svých dílech, patří především Jan Pelc, Petr Placák, Jan Beneš, Ludvík Vaculík, František Hrubín, Bohumil Hrabal a další. Je nutné zmínit i Jiřího Kratochvila, jehož originální styl je založen na „metaforičnosti, těsném sousedství jazykových výrazů vzosných i vulgárních, na brněnském „hantecu“.“ (Lehár a kol. 2008, s. 910)

Samostatnou kapitolu by tvořila literatura undergroundová, vzhledem k rozsahu a zaměření práce však uvádíme pouze následující citaci: „užívání hovorového jazyka a slangu bylo čímsi naprosto přirozeným, protože se jádro undergroundu (zvláště v 70. letech) skládalo hlavně z mladých dělníků bez vyššího vzdělání“ (Pilař 1999, s. 27).

Od roku 1948 se česká literatura dělí na tři části: domácí „veřejnou“, domácí ineditní (samizdatovou nebo rukopisnou) a exilovou. Do roku 1970 byla česká ineditní i exilová literatura v menšině, omezovala se na několik ohnisek tvorby a nemohla se ani zdaleka srovnávat s literaturou veřejnou. Po hromadných zákazech publikace a masovém odchodu do exilu na počátku sedmdesátých let však nastala jiná situace. „Za hranicemi oficiální kultury se ocitla většina významných spisovatelů, včetně mnoha z těch, kdo se podíleli na budování poúnorového státu. ... Autoři doma nepublikující mohli postupně vycházet v zahraničí (česky i v překladech)“ (Lehár a kol. 2008, s. 851-2). Tiskoviny vycházející v zahraničí se pašovaly sem. Bylo by zajímavé zjistit, nakolik v té době literatura exilová ovlivňovala tu domácí. Ovšem to není cílem této práce, stejně tak jako není cílem podat vyčerpávající přehled použití obecné češtiny, proto se jsme se soustředili na literaturu domácí, ve které je zřetelný posun k hovorovosti.

Rozboru současných děl a jejich využívání obecné češtiny se věnuje Jana Hoffmanová v kapitole ‚Mluvená čeština v krásné literatuře‘ v publikaci *Obecná čeština – hledání funkčního rozpětí* (2011).

3. Obecná čeština v překladové literatuře

Překladatelství hrálo v české literatuře významnou roli již od dob obrozeneckých. Svým významem bývávalo rovnocenné původní tvorbě – v Jungmannových dobách dokonce nahrazovalo nerozvinutou literaturu (Lehár a kol. 2008, s. 774). V těchto případech, kdy překladová literatura podporuje vývoj domácí literatury, dodává jí chybějící impulz a slouží jako paralela, má překlad tzv. komplementární funkci (Bednářová 2004, s. 868). V poválečné době se tato situace opakovala – po únoru 1948 se totiž překládání věnovali autoři, kteří nesměli nebo nechtěli publikovat svá původní díla (Lehár a kol. 2008, s. 774).

Jak uvádí Fundová (1965) k použití obecné češtiny v literatuře, byla tato tendence „do značné míry posilována překlady“. Také podle Arbeit v 60. letech silně ovlivňoval jazyk překladové literatury původní prózu (2000, s. 25). Překladová literatura hrála významnou roli i v sedmdesátých a osmdesátých letech, protože nepodléhala tak silné cenzuře a „nahrazovala některé funkce původní tvorby“ (Lehár a kol. 2008, s. 871).

Obecná čeština se objevuje už v r. 1950 v překladu Serafimovičova *Železného potoka* (přel. J. a J. Kohoutovi) a počátkem šedesátých let v překladu Steinbeckových *Hroznů hněvu* (přel. VI. Procházka). Nicméně nejčastěji uváděnými „revolučními“ překlady, v nichž se vyskytuje obecná čeština, jsou kromě *Kdo chytá v žitě* také *Osamělost přespolního běžce* Alana Sillitoea (přel. Josef Škvorecký) a *Prezident krokodýlů* Warrena Millera (přel. J. Škvorecký v redakci J. Zábrany). Podle Sgalla a Hronka inovativní překlad *Prezidenta krokodýlů*, jehož originál je plný slangu, argotismů i vulgarismů, měl za následek „rozchod s lingvistickým ‚nesmíš – musíš‘“ a s návody na pouhé naznačení substandardu (1992, s. 125). „Nad těmito díly, stejně jako nad dalšími zdařilými překlady z novodobé americké literatury, se rozpoutala debata o překládání slangu a argotu do češtiny a ukázalo se, že překladatelé měli v mnohém náskok před českými romanopisci a povídkáři.“ (Arbeit 2000, s. 25)

Jako další překladatele, kteří se rozhodli pro obecnou češtinu, uvádějí Sgall a Hronek (1992) M. Neumannovou, L. Duškovou, R. Krátkého, P. Karlacha a v neposlední řadě J. Kořána, R. Nenadála a M. Hilského. Varují však, že v každém případě se jedná o různé výchozí jazyky, různé typy postav a prostředí, a proto by bylo vhodné provést podrobnější analýzu způsobu, jak každý z nich postupoval v konkrétním případě.

Záměrem této práce je objektivně okomentovat použití obecné češtiny v překladech knih *Kdo chytá v žitě* a *Mládí v hajzlu*. Knihy jsou si tematicky podobné, poněvadž obě

poskytují náhled do duše dospívajícího chlapce prostřednictvím vypravování v případě prvním a deníkových zápisků v případě druhém. Ačkoliv od sebe hrdiny dělí několik desetiletí, spojují je univerzální problémy dospívání. Kniha *Kdo chytá v žitě* byla vybrána z toho důvodu, že její překlad významně ovlivnil českou překladatelskou tradici a z pohledu užití obecné češtiny jej lze považovat za průkopnický. Nastavil určitou normu ve smyslu použití středočeské obecné češtiny jako protějšku anglického substandardu. Naopak překlad *Mládí v hajzlu* se této tradici vymyká použitím kombinace obecné češtiny a brněnských výrazů z hantecu. Kromě toho také pracuje se záměrnou nekonzistencí a nespisovností v něm neslouží jako protějšek anglického substandardu.

4. Kdo chytá v žitě

4.1 Charakteristika díla

Autorem je americký spisovatel J.D. Salinger, který se narodil v roce 1919, během druhé světové války sloužil v Evropě a svou spisovatelskou kariéru začal publikací povídek v novinách, především v *New Yorkeru*. Román *Kdo chytá v žitě* vyšel v roce 1951 a je bezpochyby jeho nejslavnějším dílem. Autor od roku 1965 již nepublikoval a žil v ústraní. Zemřel v roce 2010.

Román ve své době vzbudil značné emoce, a to především vzhledem ke svému kontroverznímu jazyku i obsahu. Podle Roberta Bennetta (2003) je to jedna z nejčastěji čtených a diskutovaných knih amerického literárního kánonu¹, Jack Salzman (1992) uvádí, že stále patří mezi nejpopulárnější a nejčastěji zakazované knihy, které kdy byly napsány.² Jak uvádí David Seed (2000) ve své recenzi na knihu *In Cold Fear* of Pamela Steinle, byl román *Kdo chytá v žitě* v letech 1961 až 1982 nejvíce cenzurovanou knihou v amerických školách a knihovnách.³ Tento fakt nepochybně přispěl ke značnému zájmu o knihu, které se podle údajů z článku Jonathana Yardleyho z roku 2004 prodá 250 000 kopií ročně.

---

¹ „is one of the most widely read and discussed works in the American literary canon“

² „continues to be one of the most popular novels ever written as well as one of the most frequently banned books in the US“

³ „Between 1961 and 1982 *Catcher in the Rye* was the most censored title in US high schools and libraries. ... From the mid-fifties the book was attacked in the name of „citizen action“ by such bodies as the National Organization for Decent Literature and Citizens for Decent Literature.“

Kdo chytá v žitě je vypravování sedmnáctiletého Holdena Caulfielda. Jedná se o tzv. bildungsroman, ve kterém Holden funguje jako přímý vypravěč a hlavní postava zároveň. Největší část románu tvoří monolog vypravěče, často doplněný přímou řečí vedlejších postav i hlavního hrdiny samotného. Výjimkou není ani řeč nepřímá či polopřímá. Jelikož je příběh koncipovaný jako vyprávění v první osobě, hlavní postava v pásmu vypravěče často navazuje kontakt se čtenářem pomocí zájmen nebo různých komentářů. Jako příklad může posloužit proslulá první věta první kapitoly:

If you really want to hear about this, the first thing you'll probably want to know is where I was born, and what my lousy childhood was like, and how my parents were occupied and all before they had me, and all that David Copperfield kind of crap, but I don't feel like going into it, if you want to know the truth.

Ačkoliv se děj odehrává během pouhých tří dnů, Holden ve svém vypravování rád a často odbočuje a seznamuje tak čtenáře s příhodami, které se mu staly dříve. Na začátku knihy čtenáři prozradí, že byl vyloučený ze střední školy Pencey, ze které se po hádce se svým spolubydlícím rozhodne odejít ještě dříve, než oficiálně začnou vánoční prázdniny. Jelikož ale Holden nechce svoje rodiče seznamovat s faktem, že byl vyloučen z další školy, byť o den dříve, musí se sám tři dny toulat New Yorkem, dokud nebude moci jít domů. Při svém putování tak potkává nespočet postavíček: od matky spolužáka ve vlaku přes svérázné taxikáře, zaměstnance hotelů a barů, jeptišky a bývalé spolužáky, učitele či známé až po kamarádku Sally a svou milovanou sestřičku Phoebe.

Přestože se Holden při svých toulkách setkává či potkává s mnoha různými lidmi, je v hloubi duše velice deprimovaný a osamělý. Na jednu stranu se může zdát arogantní a věčně nespokojený, příliš kritický a příliš radikální ve svých soudech, na stranu druhou je v mnoha situacích zjevná jeho empatie a smysl pro spravedlnost. Charakterizaci Holdena a interpretaci románu se věnuje nespočet kritických prací, namátkou např. soubor esejí z roku 2009 *Bloom's Modern Critical Interpretations: J.D. Salinger's The Catcher in the Rye*.

Za bližší zmínku stojí postavy, jimž se věnuje podrobnější jazyková analýza. Jedná se o dva Holdenovy spolubydlící – Stradlater, samolibý krasavec, si jednoho večera vyjde se slečnou, se kterou se Holden zná z New Yorku, a na kterou v knize průběžně s něžným zájem myslí. Po Stradlaterově návratu se oba chlupci pohádají, dojde ke rvačce, a Holden odejde spát do vedlejšího pokoje, kde bydlí neoblíbený Ackley. Ani s tím se však nepohodne a

rozhodne se školu opustit okamžitě a nečekat do začátku vánočních prázdnin. Dále jsou v analýze zmíněni dva učitelé, z nichž jeden, pan Spencer, stále učí v Pencey dějepis. Pozve si Holdena k sobě domů, aby s ním prodiskutoval jeho vyloučení a rozloučil se s ním. Jako protiklad proti Spencerovi stojí mladší pan Antolini, který Holdena učil na předchozí škole a nyní žije v New Yorku. Holden se k němu uchýlí na jednu noc, rozhodne se však narychlo odejít kvůli učitelově zvláštnímu chování. Další postavou je Sally, která Holdenovi „šla sice na nervy, ale byla moc hezká“ (Salinger 2000, s. 75). Stráví spolu jedno odpoledne v divadle a na kluzišti, než jí Holden navrhně, že se vezmou a odstěhují žít do divočiny. Sally s jeho nápadem nesouhlasí a argumentuje, že na podobné věci bude dost času, až oba dostudují. Jejich společné odpoledne skončí hádkou. Další postavou je Holdenova desetiletá sestřička Phoebe, na kterou se Holden nepokrytě těší a kterou má upřímně rád. Rozhodne se Phoebe navštívit, ale tajně v noci, aby při tom nepotkal svoje rodiče. Jazyková analýza také zmiňuje taxikáře, hotelového liftboye Maurice a prostitutku Sunny, kterou si Holden objedná na pokoj. Tyto postavy nemají v knize příliš prostoru, Salinger však při jejich charakterizaci využil jevy, které se u jiných postav nenachází, a poskytují proto zajímavý materiál pro analýzu. Jazyková analýza je rozdělena do dvou částí: pásmo vypravěče a Holdenova přímá řeč, přímá řeč ostatních postav.

4.2 Jazyková situace – pásmo vypravěče a přímá řeč vypravěče

Jak uvádí Donald P. Costello ve svém článku ‚The Language of The Catcher in the Rye‘ (1959), řada periodik, která toto dílo recenzovala, zmínila i jazyk díla (např. *London Times Literary Supplement*, *the New York Herald Tribune Book Review*, *the New York Times*) a většina kritiků se domnívala, že jazyk díla odpovídá realitě a slouží jako autentický záznam teenagerské mluvy v 50. letech. Zároveň dodává, že náboženská periodika *Catholic World* a *Christian Science Mirror* jako jediná odmítla uzнат autenticitu jazyka kvůli obscénnostem a rouhání.

Costello se domnívá, že toto dílo bude i v budoucnu zkoumáno především kvůli použitému jazyku, protože tento druh mluvy je jen zřídka zaznamenaný v trvalé podobě, a že lingvistický přínos díla bude více a více vystupovat do popředí s tím, jak bude tento druh mluvy mizet.

Ačkoliv je Holdenův jazyk autentický, podle Costella nebyla jeho věrná reprezentace Salingerový hlavním zájmem. Podle něj stál před autorem nesnadný úkol: vytvořit takovou

řeč, která by byla na jednu straně jasně identifikovatelná jako řeč mladíka, ale zároveň měla takové charakteristiky, které by se daly připisovat pouze Holdenovi. Jinými slovy, aby Holdena jednoznačně charakterizovala jako teenagera, ale aby mu zároveň dala prostor být svůj. Výsledkem je tak Holdenův idiolekt typicky teenagersky nenápaditý, avšak prošpikovaný svérázností jemu vlastní. Tyto charakteristiky se projevují na všech jazykových rovinách. V této práci se soustředíme na rovinu lexikální, morfologickou a fonologickou.

Jelikož je příběh koncipovaný jako vyprávění, nese mnohé rysy mluveného diskurzu. Jak uvádí Leech a Short ve *Style in Fiction* (2007, s. 130), běžná konverzace se vyznačuje rysy tzv. *normal non-fluency*, mezi které řadí hezitační pauzy, někdy vyplněné různými hezitačními zvuky, jako např. *hmm* a *ehm*, dále nepravé začátky, kdy je vlivem reformulací či opakování výrazů narušena gramatická struktura věty, jako třetí rys uvádějí syntaktické anomálie. Leech a Short však dodávají, že tyto rysy v komunikaci spíše překáží, než aby ji usnadňovaly, a jsou v běžné konverzaci ostatními účastníky přehlíženy (s. 132). Proto mohou být z literární reprezentace mluveného projevu vynechány, aniž by to jakkoliv narušilo realistický efekt. Kromě toho nemají literární autoři za cíl přinést dokonalý přepis konverzace, ale spíše její idealizovaný obrázek. Z těchto dvou důvodů nebývají rysy *normal non-fluency* v literární stylizaci mluvenosti zahrnovány, a nemají tedy své zastoupení ani v románu *Kdo chytá v žitě*. Je sice možné najít jakýsi nedokonalý příklad nepravých začátků vět, neboť Holden se ve svém projevu často vrací a reformuluje, jeho reformulace ale neodpovídají definici Leech a Shorta, neboť Holden vždy vytvoří gramaticky i syntakticky správnou větu a nedochází tedy k těm neohrabaným konstrukcím, které charakterizují běžnou mluvenou řeč.

Podle Browna a Yula (1983) je pro mluvený projev typická především jednoduchá syntaktická struktura s minimem souvětí podřadných, dále nedokončené věty a absence pasivních tvarů či vytýkacích konstrukcí. Jako další rys uvádějí opakování stejných syntaktických struktur, použití všeobecného lexika a štěrkových slov. Naopak psaný projev se podle nich vyznačuje použitím širší škály spojek a strukturovanou premodifikací podstatných jmen. Jejich charakterizace mluveného projevu je použita v následující tabulce, která ilustruje mluvený/psaný charakter pásma vypravěče. Vzhledem k množství dat nebylo možné analyzovat celou knihu, proto data v následující tabulce pocházejí pouze z prvních tří kapitol.

Znaky mluvnosti: <i>Kdo chytá v žitě</i> (pásma vypravěče)		
Znak	Platí?	Příklad, komentář
Převládají souvětí souřadná	ano	Avšak častý je i výskyt souvětí podřadných: It was about this little kid that wouldn't let anybody look at his goldfish because he'd bought it with his own money. You couldn't see the grandstand too hot, but you could hear them all yelling, deep and terrific on the Pencey side, because practically the whole school except me was there, and scrawny and faggy on the Saxon Hall side, because the visiting team hardly ever brought many people with them.
Absence pasivních konstrukcí	ne	Pasivní konstrukce se vyskytují jako součást frází nebo samostatně: Where I was born You are supposed to? Only seniors were allowed to bring girls Her nails were all bitten down I was really frozen
Absence vytýkacích konstrukcí	ne	Spíše naopak, vytýkací konstrukce jsou Holdenovým oblíbeným prostředkem: What I was really hanging around for, I was trying to feel some kind of a good-by What he did, he started these undertaking parlors
Opakování stejných synt. struktur	ano	Časté připojování vět pomocí <i>and</i> Častý výskyt vytýkacích konstrukcí He's in Hollywood. ... He's going to drive me home when I go home next month maybe. He just got a Jaguar. ... He's got a lot of dough, now. He didn't use to. He used to be just a regular writer, when he was home. He wrote this terrific book of short stories...
Převládají jednoduché souřadící spojky	x	Počet vyrovnaný, vyžaduje detailnější analýzu
Nedokončené věty	ano	Relativně častý výskyt, vždy pouze v přímé řeči, pokud mluvčímu někdo skočí do řeči: "Wouldn't you like a cup of hot chocolate before you go? Mrs Spencer would be –" "I would, I really would, but the thing is, I have to get going."

Pouze <i>core vocabulary</i> ⁴	ne	Převažuje <i>core vocabulary</i> Množství výrazů z kategorie <i>non-core informal</i>
Štěrková slova, hesitační zvuky, citoslovce	ano	Pouze v přímé řeči Spencer: So you're leaving us, eh? (7) Holden: Oh... well, about Life being a game and all. (7)

Údaje v tabulce naznačují, že rysy mluveného projevu jsou v knize častější. Toto tvrzení však vyžaduje důkladnější analýzu především na rovině syntaktické. Je ovšem nutné zdůraznit, že Holden často používá vytýkací konstrukce, které, ačkoliv jsou charakteristické spíše pro psaný projev, tvoří důležitou součást jeho idiolektu.

4.2.1 Rovina lexikální

Nejbohatší výběr jazykového materiálu, který je možné popsat jako substandardní či typický pro Holdena a/nebo teenagerskou mluvu, se nachází na rovině lexikální. Jako příklad můžeme uvést různé vágní výrazy jako *and all, or something* nebo donekonečna se opakující ujišťovací dovětky *I really did, it really was*. Costello (1959) se domnívá, že ačkoliv jsou tyto jevy typické pro mluvu většiny mladých lidí, Holden je kvůli své „mizerné zásobě slov“ (Salinger 2000, s. 8) používá tak často, že se stávají silnou charakteristikou jeho samotného a knihy jako celku. V rámci knihy se tak stávají silně příznakovými, a proto je v této práci označujeme jako jevy substandardní.

V následující tabulce jsou uvedeny tyto často opakované lexikální jevy, doplněné příklady z pásma vypravěče a přímé řeči Holdena.

Lexikální rovina – pásmo vypravěče (V), Holden – přímá řeč (H)		
Vágní výrazy		
and all	V	(a) How my parents were occupied and all (b) My brother D.B.'s a writer and all
	H	(b) I could chop all our wood in the wintertime and all (b) I like somebody stick to the point and all

⁴ Poněkud problematický je nejednotný přístup ke stratifikaci anglické slovní zásoby, protože různé slovníky kategorizují lexikum podle různých kritérií (kromě počtu slabik a etymologie a dalších také například podle frekvence výskytu). Jelikož se práce nesoustředí na slovní zásobu a pro její potřeby budou stačit hrubé obrysy kategorizace, rozhodli jsme se pro použití následujících zastřešujících termínů. *Core vocabulary* slouží jako termín pro běžnou slovní zásobu. Kategorie *non-core formal* zahrnuje všechny výrazy, které nesou alespoň jeden z následujících znaků: mají tři nebo více slabik, pocházejí z latiny, řečtiny nebo francouzštiny, jsou technického rázu, nejsou příliš frekventované. Termín *non-core informal* slouží pro lexikální jednotky, které nesou alespoň jeden z následujících znaků: jsou označovány jako slangové, *informal* nebo oblastní dialekt. Jako českou verzi těchto termínů používáme termíny *běžná slovní zásoba, formální, neformální slovní zásoba*.

or anything	V	(b) And I wasn't tired or anything (b) You can't really comb a crew cut or anything
	H	(b) Their faces wouldn't rot or anything (b) He didn't say it right or anything , but he didn't mean anything insulting
or something	V	(b) I thought I was drowning or something (b) As if they were afraid they'd bore you or something
	H	(b) Does somebody come around in a truck or something and take them away, or fo they fly away by themselves – go south or something?
sort of	V	I'm sort of an atheist. I just sort of sat and not did anything
	H	I sort of missed them. If I don't, I sort of lose my goddam desire for her and all.
Vulgární výrazy a expletiva		
fuck	V	" Fuck you " right under your nose
	H	X – <i>není možno doložit</i>
goddam, damn	V	(c) I couldn't find my goddam hunting hat anywhere (d) I hated that goddam Elkton Hills. (e) He came up to school in this big goddam Cadillac (f) He damn near blew the roof off. (g) I didn't give a damn how I looked.
	H	(c) Boy, you can play that goddam piano (d) Give her the time in Ed Banky's goddam car? (d) You have a damn good sense of humor
ass	V	(h) So that I'd see how cute her little ass looked (i) Game, my ass (j) Freezing my ass off
	H	(j) You give me a royal pain in the ass , if you want to know the truth.
hell	V	(k) We had a helluva time (l) Hot as hell , cold as hell , sad as hell , playful as hell , pretty as hell (m) Just for the hell of it (m) I asked Jane what the hell was going on
	H	(m) Get the hell out of my room (m) Like hell it is.
bastard	V	(n) Getting drunk as a bastard (n) Shivering like a bastard (o) Mr. Haas ... was the phoniest bastard I ever met (o) All the athletic bastards stick together
	H	(o) You're a really friendly bastard . (n) He's drunk as a bastard .
sonuvabitch	V	You had to feel a little sorry for that crazy sonuvabitch
	H	You're a dirty stupid sonuvabitch of a moron

crap	V	(p) His soul's in Heaven and all that crap (q) I spilled some crap all over my gray flannel - <i>Stradlater</i> (r) I was putting on my galoshes and crap (s) There didn't look like there was anything in the park except dog crap (t) It was on the crappy side, though (u) Then I started shooting the old crap around a little bit (v) I certainly wouldn't have minded shooting the crap with old Phoebe for a while
	H	X - <i>není možno doložit</i>
for God's sake	V	I wouldn't go to one of those Ivy League colleges if I was <i>dying</i> , for God's sake.
	H	Not be in the play, for God's sake? A horse is at least human, for God's sake.
God	V	God , I hate that. I swear to God you would like her.
	H	X - <i>není možno doložit</i>
for Chrissake	V	What a lady, boy. A <i>queen</i> , for Chrissake.
	H	I'm twelve, for Chrissake.
Jesus (Christ)	V	Jane Gallagher. Jesus. I couldn't get her off my mind. Girls. Jesus Christ. They can drive you crazy.
	H	Oh, Christ. Don't spoil it. Jesus , now, try not to stretch it all over the place.
Výrazy z kategorie non-core informal		
crazy	V	(w) He was always hanging up stuff in the closet – it drove me crazy (x) I was crazy about The Great Gatsby.
	H	(w) He could drive you crazy sometimes. (w) He's crazy about <i>you</i> . (x) I'm not too crazy about Romeo and Juliet.
kill	V	(w) I could see them all sitting around in some bar, with their goddam checkered vests, criticizing shows and books and women in those tired, snobby voices. They kill me, those guys. (w) He kept telling her she had aristocratic hands. That killed me. (x) He could take something very jazzy, ..., and whistle it so nice and easy ... that it could kill you (x) She was sitting smack in the middle of the bed, outside the covers, with her legs folded like one of those Yogi guys. She was listening to the music. She kills me.
	H	X - <i>není možno doložit</i>
Ujišťovací dovětky	V	He had a pretty heavy beard. He really did. She was very nervous, for a prostitute. She really was.
	H	But you're wrong about that hating business. I mean about hating football players and all. You really are. I am a very light eater. I really am.

Lexikální jednotky z kategorie <i>non-core formal</i>	V	She was ostracizing the hell out of me He was unscrupulous . He really was.
	H	I was a little premature in my calculations They'll be pretty irritated about it Liberate yourself from my viselike grip Some of the faculty are pretty conscientious
Další často opakované lexikální jednotky		lousy, pretty, crumby, terrific, quite, old, stupid, like a madman, like a bastard

Holdenovo *and all, or anything a or something* často nemá v textu žádnou lingvistickou funkci. Costello (1959) rozlišuje dva významy: tyto výrazy mohou naznačovat, že mluvčí ví o daném tématu více, než řekl, ale již se k tomu nechce vyjadřovat (a), většinou však vyjadřují jakousi rozvolněnost výraziva i toku myšlenek (b), často bez jednoznačně rozluštitelného významu.

Podle Costella Salinger při vykreslování mluvy chlapců z přípravy rozhodně nepřeháněl ani co se sprostých slov týče, naopak Holdenovy zábrany ho charakterizují jako citlivého mladíka, který se těm nejsilnějším výrazům vyhýbá. Například *fuck* je v celé knize použité pouze šestkrát, a to pokaždé v pásmu vypravěče, kdy Holden vyjadřuje nesouhlas se psaním takových výrazů po zdech.

Naopak výrazy *goddam* a *damn* používá tak často, že zcela ztrácí svůj původní význam: v Holdenově případě pouze vyjadřují emotivní vztah k danému objektu, který podle Costella může být jak pozitivní (c), tak negativní (d), ale dokonce i neutrální (e). *Damn* se může objevit i jako příslovce (f) nebo jako součást fráze (g). *Goddam* a *damn* jsou ve většině případů zaměnitelné.

V textu je také možné několikrát najít slovo *ass*, a to v několika významech. Může odkazovat jak k části lidského těla (h), tak se objevit jako expletivum (i), nebo jako součást fráze (j).

Nejvšestrannějšího použití se podle Costella dostává výrazu *hell*, který se tak vzdálil svému původnímu významu, že je použit i v pozitivním smyslu (k), nejčastěji se však vyskytuje jako součást přirovnání (l), z nichž si většina může navzájem odporovat. Objevuje se také jako součást frází (m).

I *bastard* a *sonuvabitch* se vzdalují svému původnímu významu. Pokud není *bastard* použito v přirovnání (n), je používáno pro věci či osoby, které Holden obzvláště nemá v lásce

(o). *Sonuvabitch* má ještě silnější význam a Holden se k jeho použití uchyluje pouze ve výjimečných případech, většinou je-li naštvaný.

Výraz *crap* se v knize objevuje v sedmi různých významech: může to být zbytečnost ve významu „blbost“ (p), něco špinavého (příklad (q) pochází z přímé řeči Holdenova spolužáka Stradlatera, jelikož není možné doložit toto použití v pásmu vypravěče ani u Holdena), „další věci“ (r), zvířecí výkaly (s), může se objevit i jako přídavné jméno, které popisuje cokoliv negativního (t). Zároveň se objevují výrazy *to be a lot of crap*, *to shoot the crap* a *to chuck the crap* ve významu „neříkat pravdu“ (u). Na druhé straně je ale *to shoot the crap* použito i ve významu „povídat si“ bez jakéhokoliv náznaku nepravdy (v).

Použití vulgarismů je logicky vyšší v případech, kdy Holden zaznamenává rozhovory se spolužáky nebo v případech silného emocionálního vzrušení, tedy v přímé řeči. V případech, kdy přímo oslovuje čtenáře, vulgarismy téměř nenajdeme. Z dalších vulgárních označení je možné najít *jerk*, *bitch* a *whore*.

Mezi další oblíbené výrazy patří neformální fráze *s crazy* a *kill*, které jsou používány dvojím způsobem: mohou vyjadřovat jak silný odpor (w), tak i naprostý opak (x).

Holden také rád a často používá tzv. sakrální výrazy, které slouží jako expletiva nebo pro zintenzivnění výpovědi. Je možné pozorovat celou škálu výrazů od relativně slabého *for God's sake* a *God* přes *goddam* až po hrubší *for Chrissake*, *Jesus* nebo *Jesus Christ*. Jak uvádí Knittlová (71), „někteří autoři rozlišují výrazy *s God* jako poměrně slabou formu na rozdíl od silnějšího *Christ*“. Holden se však k hrubším výrazům uchyluje méně často než další osoby v knize, a to především tehdy, kdy potřebuje opravdu silný výraz nebo jedná-li se o emocionálně exponovanou situaci. Např. výraz *for Chrissake* se v celé knize vyskytuje celkem 32 krát, a z toho pouze šestkrát v Holdenově přímé řeči nebo v pásmu vypravěče.

Dalším prostředkem typickým pro vypravěče a celý román je používání ujišťovacích dověteků *it really did*, *it really was* atd. Costello cituje Heisermana a Millera, kteří si je vykládají jako snahu o utvrzení čtenáře v tom, že Holden, na rozdíl od zbytku tohoto falešného světa, mluví pravdu. Jak si Costello všímá, Holden používá tyto dovětky prakticky pokaždé, když někomu něco potvrzuje, oznamuje nebo ho o něčem ujišťuje. Dovětky jsou zařazeny do roviny lexikální, ačkoliv by měly patřit do roviny syntaktické. Je to z toho důvodu, že je chápeme jako jednu lexikální jednotku, která se – stejně jako další lexikální výrazy – často v textu opakuje.

Jak již bylo zmíněno, Holdenova slovní zásoba je spíše chudá, a proto se uchyluje k neustálému omílání svých oblíbených výrazů: *lousy, pretty, crummy, terrific, quite, old, stupid, like a madman, like a bastard*. V případě potřeby tak tvoří dlouhé řetězce za sebe poskládaných přídavných jmen, což může někdy působit až komicky:

What he did, he carved his **goddam stupid sad old** initials in one of the can doors.

Místy ovšem Holden používá i slova či fráze nad úrovní základní slovní zásoby, které charakterizujeme jako *non-core formal*. To čtenáři naznačuje, že jeho pasivní slovní zásoba je pravděpodobně o dost větší, ale z lenosti či z trucu ji nevyužívá. Právě kombinace těchto rovin slovní zásoby patří mezi charakteristiky, které přidávají knize na komičnosti.

Tabulka ilustruje i rozdíly mezi pásmem vypravěče a přímou řečí hlavního hrdiny. Jak již bylo řečeno, rozdíly jsou minimální: v přímé řeči nenajdeme pouze *fuck, crap* a fráze s *kill*.

Mluví-li Holden s nějakou autoritou, nebo s člověkem, na kterého chce dobře zapůsobit, je frekvence vulgárních výrazů nižší až nulová. Díky tomu je také možné najít dva eufemismy. Zaprvé je to výraz *darn* místo *damn*, který Holden použije při rozhovoru s matkou svého spolužáka, kterou potká ve vlaku, a která se mu moc líbí:

Because he's so **darn** shy and modest and all.

Zadruhé se jedná o výraz *heck* místo *hell*, který Holden použije, když se baví se svým bývalým učitelem panem Antolinim.

Antolini: I'll be in the kitchen for a while – will the light bother you?

Holden: No – **heck**, no.

Zajímavé je, že o něco později, když Holden zjistí, že u něj v noci po tmě pan Antolini sedí a hladí ho po hlavě, je rozčilený a po eufemismu již nesáhne:

What the **hellya** doing?

Na závěr kapitoly můžeme říct, že repertoár prvků, které jsou nestandardní a/nebo typické pro Holdena, je v přímé řeči užší. Toto je dáno jednak konkrétní situací, kdy se Holden snaží mluvit slušněji v přítomnosti člověka, na nějž chce udělat dobrý dojem, nebo jednoduše faktem, že má pro přímou řeč v knize menší prostor než pro pásmo vypravěče.

4.2.2 Rovina morfologická

Rovina morfologická – pásmo vypravěče (V), Holden – přímá řeč (H)		
Gramatické chyby		
Záměna sloves <i>lie</i> a <i>lay</i>	V	I laid awake for just a couple of seconds Then I laid down on Ely's bed again
Nesprávné použití vztažných zájmen	V	It was the address of this girl that wasn't exactly a whore or anything but that didn't mind doing it once in a while My grandfather from Detroit, that keeps calling out the numbers of streets
Nesprávné číslo zájmena či jeho tvar	V	It's pretty disgusting to watch somebody picking their nose I probably woke he and his wife
Nesprávná pozice zájmena ve větě	V	I and Allie used to take her to the park with us
Dvojitý negativ	V	I didn't have hardly any money left I didn't see hardly anybody on the street
Slova navíc	V	Like as if all you ever did at Pencey was play polo all the time
Nesprávně vytvořené minulé participium v předminulém čase	V	He was sore because I'd woke him up
Vynechání pomocného slovesa	H	_ D.B. coming home for Christmas? _ I hurt you?
Tvoření adjektiv pomocí <i>-y</i>	V	I always get those vomity kind of cabs Show-offy ripples in the high tones
Použití substantiv místo adverbíí	V	She sings very Dixieland and whore-house In this Abraham Lincoln , sincere voice

Costello vychází z předpokladu, že Holden je navzdory slabým studijním výsledkům vzdělaný chlapec, jenž si uvědomuje rozdíly ve špatné a správné gramatice (přece jenom je angličtina jediný předmět, ze kterého dané pololetí nepropadl). Na druhou stranu je však podle Costella stále teenager, a proto často gramatická pravidla porušuje, přestože si je vědom sociální důležitosti správné gramatiky: na jednom místě mluví o spolužákovi, jenž se styděl za svoje rodiče, kteří říkali *he don't*. Costello ve svém článku z roku 1959 jako nejčastější chyby uvádí výše zmíněné.

Větší koncentraci gramatických chyb je logicky možné najít, v kombinaci s náznakem mluvenosti, v přímé řeči méně vzdělaných nebo sociálně níže postavených osob. O tom pojednává podkapitola 4.3 *Jazyková situace – ostatní postavy*.

Costello zmiňuje další zajímavý aspekt Holdenovy řeči, a to jeho schopnost měnit substantiva na adjektiva tak, že jednoduše za podstatné jméno připojí –y. Nejnápadnějším příkladem jeho (ne)vyvalčavosti je však schopnost používat podstatná jména jako příslovce bez jakékoliv změny.

Z tabulky vyplývá, že většina odchylek od morfologického standardu se týká pásma vypravěče, což je opět možné připsat faktu, že pásmo vypravěče je rozsáhlejší než Holdenova přímá řeč. Mluveného charakteru na morfologické úrovni Salinger dosahuje vynecháním pomocného slovesa v přímé řeči.

4.2.3 Rovina fonologická

Rovina fonologická – pásmo vypravěče (V), Holden – přímá řeč (H)	
Použití stažených tvarů	V I must've smoked about three cartons that day I know I shouldn't've said it We were glad to've met each other I'd've killed him
	H He shouldn've picked his uncle as a subject Where'd ya go with her?
Stylizace mluvenosti	H Wuddaya say? C'mon! Why can'tcha ? How are ya ? Wudduya mean "philosophy"? Didja have your lunch? Y'awake ? Ya wanna play a little Canasta or dontcha ? Don'tcha ever send them to the laundry?

Na rovině fonologické můžeme v obou pásmech najít použití stažených tvarů, naopak stylizace mluvenosti se vyskytuje pouze v přímé řeči. Její využití není nijak vázáno na konkrétní situaci, Holden tedy mluví přibližně stejně se všemi ostatními postavami. Ještě větší stylizaci mluvenosti je možné najít ve chvíli, kdy je Holden opilý a volá Sally Hayesové. Zde se frekvence prostředků stylizace mluvenosti zvyšuje, autor se pokouší smazat mezery mezi jednotlivými slovy a vytvořit tak dojem špatné artikulace:

Lemme speaka Saly.

Wanna talka Sally.

Wake 'er up, hey.

Trimma goddam tree for **ya**.

G'night.

Rozdíly na morfologické úrovni spolu s vyšší frekvencí stylizace mluvenosti tvoří hlavní rozdíly mezi pásmem vypravěče a přímou řečí vypravěče.

4.3 Jazyková situace – ostatní postavy

Tato podkapitola ilustruje výskyt výše uvedených jevů v přímé řeči dalších postav.

4.3.1. Stradlater

Stradlater je Holdenův kamarád a spolubydlící. V knize Holden zaznamenává jejich roztržku, ke které došlo v ten den, kdy se Holden rozhodl odejít z Pencey. Ačkoliv Stradlater používá vulgarismy i v promluvách před hádkou, ve chvíli, kdy se chlapci hádají a dokonce se začnou prát, je jejich frekvence logicky vyšší. Kromě stylizace mluvenosti a vynechání pomocného slovesa se však nevyskytují žádné další charakteristické jevy.

Stradlater	
Stylizace mluvenosti	How'sa boy? You goin' out tonight? How 'bout it? Where'dja get that hat? Wuddaya wanna make me do – cut off my goddam head off? Lift up, willya ? Why don'tcha ? Wuddaya mean so what? What the hellja do that for? Coupla minutes If I letcha, willya keep your mouth shut?
Stažené tvary	You're right in my light It's like a goddam morgue around here.
Vynechání pomocného slovesa	_ Wanna do me a big favor?

Vulgární výrazy a expletiva	<p>I spilled some crap all over my gray flannel. Just as long as it's descriptive as hell That sonuvabitch Hartzell Cut out the crap Where the hell's my cigarettes? It's like a goddam morgue around here You always do everything backasswards. We just sat in the goddam car. Cut it out, Holden, for Chrissake! Je-sus Christ. You're right in my light, Holden, for Chrissake. For Chrissake, Holden. This is about a goddam baseball glove God damn it</p>
-----------------------------	--

4.3.2. Ackley

Ackley je Holdenův spolužák. Ackley není příliš přívětivý ani oblíbený. Jak můžeme vidět, u něj i u Stradlatera, nejsou ničím neobvyklým výrazy s *Christ*, které, jak je uvedeno výše, jsou podle některých autorů hrubší než výrazy s *God*. U Holdena tyto hrubší výrazy najdeme výjimečně, u Stradlatera a Ackleyho se však zdají běžné.

Ackley	
Stylizace mluvenosti	<p>Ya lost them, ya mean? Who belongsa this? Lend me your scissors a second, willya? Ya got 'em handy? I was tryna sleep Wuddaya want the light for?</p>
Stažené tvary	<p>Think they'll make you pay for 'em? You're nuts, I swear to God</p>
Vynechání pomocného slovesa	<p>_ Think they'll make you pay for 'em?</p>
Vulgarismy a expletiva	<p>For Chrissake, grow up! You're still bleeding, for Chrissake I was asleep, for Chrissake You're nuts, I swear to God What the hellya reading? Where the hellja get that hat? He's one sonuvabitch I really can't stand. God damn it. That bastard... Listen, what the hell was the fight about? I don't know when the hell he's coming back How 'bout turning off the goddam light?</p>

4.3.3. Pan Antolini

Pan Antolini je Holdenův bývalý učitel, kterého si Holden velice váží za to, že byl jediný, kdo se odvážil přiblížit se k mrtvému studentovi, který vyskočil z okna. Holden se k němu uchýlí na jednu noc, když se toulá New Yorkem. Později v noci se však probudí a uvědomí si, že učitel sedí vedle jeho postele a hladí ho po hlavě. Po tomto zjištění z bytu pod záminkou vyzvednutí kufrů urychleně odejde a už se nevrátí. Pan Antonili je učitel, a je tedy vzdělaný, nenacházíme u něj žádné odchylky od standardní angličtiny, všechny jevy zahrnuté v tabulce se týkají pouze mluvenosti.

Pan Antolini	
Stylizace mluvenosti	C'mon , we'll fix up the couch for you Holden, m'boy !
Stažené tvary	Shouldn't he have selected it in the first place You'll be excited C'mon, we'll fix up the couch for you How're all your women?
Vynechání pomocného slovesa	_ You follow me?
Vulgarismy a expletiva	I don't know what the hell to say to you, Holden. Helluva pretty girl Good God !

4.3.4. Profesor Spencer

Ještě méně odchylek najdeme v přímé řeči profesora Spencera, který je jednak starý, a proto v jakémsi protikladu proti mladšímu panu Antolinimu, a jednak s ním Holden stráví jen chvíli a nemá proto tolik prostoru. Jeho přímá řeč se nevyznačuje ničím příznakovým.

Profesor Spencer	
Stylizace mluvenosti	M'boy , if I felt any better I'd have to send for the doctor
Stažené tvary	M'boy, if I felt any better I'd have to send for the doctor What'd he say to you? They're grand people.

4.3.5. Taxikáři

Naopak u taxikářů můžeme pozorovat širší škálu prostředků substandardu. Kromě stylizace mluvenosti a stažených tvarů, které jsou běžné v přímé řeči všech postav, se jedná především o gramatické chyby, a to konkrétně nesprávný tvar slovesa nebo zájmena a dvojitý zápor.

Taxikáři	
Stylizace mluvenosti	Why ain'tcha home in bed? What'sa matter with ya ?
Stažené tvary	Mother Nature'd take care of you
Nesprávný tvar zájmena nebo slovesa	if you was a fish, Mother Nature'd take care of you You don't think them fish just <i>die</i> when it gets to be winter, do ya?
Dvojitý zápor	The fish don't go no place. I ain't got no time for liquor.
Vulgarismy a expletiva	It's their nature, for Chrissake . Use your head, for Chrissake . How the hell should I know? What the hellaya mean what do they do? right in the goddam lake Their bodies take in nutrition and all, right through the goddam seaweed and crap that's in the ice.

4.3.6. Liftboy Maurice

Liftboy Maurice, který Holdenovi nabídne na pokoj prostitutku, vykazuje mnohem zajímavější škálu nestandardních prvků. V první řadě jde o stylizaci mluvenosti, která se u něj týká i lexikálních jednotek, které u ostatních postav zůstávají beze změny. Stažené tvary jsou samozřejmostí, můžeme najít i příklad dvojitého záporu, který nasvědčuje tomu, že Maurice není příliš vzdělaný. Zároveň se vyskytuje vynechání pomocného slovesa, které přisuzujeme spíše mluvenému charakteru promluvy vzhledem k faktu, že je možné je najít i u jiných postav. Dále se vyskytují i vulgarismy, překvapením je jejich relativně nízký počet i přes to, že později dojde mezi Mauricem a Holdenem k hádce ohledně peněz.

Liftboy Maurice	
Stylizace mluvenosti	Innarested in having a good time, fella? Innarested in a little tail t'night ? I gotta know. I tole ya that.

	I gotta go back to work Chief, you're gonna force me inna roughin' ya up a little bit.
Stažené tvary	I don't wanna do it, but that's the way it looks. I'll send a girl up in about fifteen minutes.
Dvojitý zápor	Nobody's tryna chisel nobody .
Vynechání pomocného slovesa	_ Want your parents to know you spent the night with a whore? _ Y'innarested?
Vulgarismy a expletiva	Yell your goddam head of. Cut the crap , now. Want your parents to know you spent the night with a whore ?

4.3.7. Prostitutka Sunny

Stylizace mluvenosti je, stejně jako u Maurice, u Sunny prominentnějším prvkem než u jiných postav v knize. Také je u ní možné pozorovat výskyt eufemismu *heck* zároveň s původním výrazem *hell*. Ze začátku konverzace používá *heck*. Později jí však Holden oznámí, že se necítí zrovna ve své kůži, protože je po operaci, a proto by si raději jen povídal. Sunny je rozladěná, protože kvůli němu vstávala z postele. Změna nálady by tedy mohla posloužit jako vysvětlení pro přechod od eufemismu k *hell*.

Prostitutka Sunny	
Stylizace mluvenosti	Ya got a watch on ya ? What the heck ya wanna talk about? What'sa matter? I awreddy got it. It's right on the wutchamacallit . C'mon , hey.
Stažené tvary	I don't want to get my dress all wrinkly. It's brand-clean. Listen, if you're gonna talk, <i>do</i> it.
Vynechání pomocného slovesa	_ You the guy Maurice said? I _ got things to do.
Vulgarismy a expletiva	What the heck ya wanna talk about? What the heck's his name? Where the hell's that? If you just had a goddam operation on your goddam wuddayacallit.

4.3.8. Sally Hayesová

Sally je Holdenova kamarádka z New Yorku. Holden s ní stráví jedno odpoledne, ale na konci se pohádají. Sally často používá stažené tvary, ovšem nenajdeme u ní žádný náznak mluvenosti. Dokonce i u zájmena *you*, kde by se u ostatních postav vyskytovalo *ya*, se Sally drží standardního *you*:

It's marvellous to see **you**!

Je otázka, nakolik bylo použití vágního výrazu *and all* záměrem autora – je možné, že se tímto snažil Sally zařadit mezi teenagery a proto ji nechal použít vágní výraz *and all*. Sally místo *damn* používá eufemismus *darn*.

Sally Hayesová	
Stažené tvary	I'd love to. Because you can't , that's all. Promise me you'll let your hair grow. And your hair's so lovely. In the first place, we're both practically <i>children</i> .
Vágní výrazy	I mean after you go to college and all , and if we should get married and all
Vulgarismy a expletiva	I mean I don't give a darn , one way or the other.

4.3.9. Phoebe

Holdenova sestřička Phoebe má deset let. Můžeme u ní najít jak stylizaci mluvenosti a stažené tvary, tak poněkud překvapivě i dva jevy charakteristické pro Holdena – použití zájmena *that* místo *who* a vágní výrazy *and everything* atd. Domníváme se, že je tomu tak z toho důvodu, aby zůstal zachován rozdíl mezi mladými postavami – Holdenem, Sally, Phoebe – a staršími postavami, u kterých se již vágní výrazy nevyskytují. Tím autor jasně diferencuje postavy pomocí jazyka.

Phoebe	
Stylizace mluvenosti	Whenja get home? Gimme the pieces Wanna see? G'night !

Stažené tvary	Her mother'd lean all over me Daddy'll kill you I'd've stopped
Nesprávné zájmeno	It was all about this doctor in Kentucky and everything that sticks a blanket over this child's face
Vágní výrazy	For betraying my country and everything It was all about this doctor in Kentucky and everything You didn't get kicked out or anything , did you? Well, a lawyer – like Daddy and all A radiator or something .

Závěrem je možné potvrdit, že rozdíly mezi pásmem vypravěče, přímou řečí vypravěče a přímou řečí ostatních postav není ani tak v repertoáru odchylek od standardní angličtiny, jako spíše v hustotě použití. Například taxikáři nebo Maurice promluví v celé knize jenom několikrát, a přesto je možné u nich vysledovat tolik jevů. Naopak substandard u vzdělanějších postav se týká pouze stylizace mluvenosti či použití stažených tvarů, které jsou běžné pro všechny postavy. U Holdena samotného se vyskytují všechny výše uvedené jevy, avšak v jiné míře, a jsou rovnoměrně rozloženy po celé knize.

Nejčastějšími jevy jsou stylizace mluvenosti, použití stažených tvarů, vynechání pomocného slovesa a expletiva či vulgarismy. U postav méně vzdělaných se přidávají další jevy, jako např. dvojitý zápor nebo nesprávný tvar slovesa.

4.4 Překlad – pásmo vypravěče a přímá řeč vypravěče

Kniha *Kdo chytá v žitě* byla poprvé v češtině vydaná v roce 1960 v překladu Rudolfa a Luby Pellarových. Od té doby se dočkala dalších devíti vydání, posledních z nich pochází z roku 2006. S vydáním však měli Pellarovi jisté obtíže: po vydání Stalinovy studie o jazykovědě musely všechny knižní postavy mluvit spisovně, což u Holdena nepřicházelo v úvahu (Pellar 52). Státní cenzura nedovolila knihu vydat, přesto však po nějaké době vyšla.

Rozdíly mezi vydáními z roku 1968 a 1996 sleduje Lucie Gillová ve své bakalářské práci *Luba a Rudolf Pellarovi: Překlady z angličtiny* (2011). Uvádí několik druhů změn, jako např. změny slovosledu, opravy nepřesností nebo vynechání opakujících se začátků vět. Na rovině morfologické dochází ke změně nespisovných tvarů *řek, vychovávaj* apod. na spisovné tvary *řekl, vychovávají* apod. Ačkoliv se tak neděje často a změny nepostihují ani zdaleka všechny výskyty, dochází k narušení původní konzistence. Expresivity se změny netýkají. V této práci

používáme vydání šesté, které vyšlo v roce 2000. Je tedy pravděpodobné, že výše uvedené změny oproti prvnímu vydání se vyskytují i v tomto výtisku. Například je možné najít příklady zmiňované nekonzistence, nejsou však časté a nepůsobí rušivě. Navíc se pravděpodobně jedná o zásah redaktorů či korektorů, ne volbu samotných autorů překladu. V tomto aspektu se přístup k nekonzistenci značně liší od přístupu Tamary Váňové, o kterém je řeč v následující kapitole.

4.4.1 Rovina lexikální

Analýza překladu lexika se soustředí na často opakované lexikální jednotky, kterým se věnuje kapitola 4.2.1. V úvodu práce jsme stanovili hypotézu H4: *Vysoký index opakování v originálu vede k rozšíření slovní zásoby v překladu*, která se týká především *Kdo chytá v žitě*. Hypotéza se potvrdila: oproti často opakovaným lexikálním jednotkám v originále stojí široká škála výrazů použitých v češtině. Tím se nevyhnutelně rozšiřuje Holdenova slovní zásoba, což dílu oproti originálu přidává na barvitosti. Pro lepší orientaci je slovní zásoba rozdělena do dvou kategorií: vágní výrazy a vulgarismy a expletiva.

5.4.1.1 Vágní výrazy

První část analýzy se soustředí na výrazy, které často nemají v textu žádnou funkci.

And all je překládáno jako *a tak, a nic, nebo něco, nebo tak, a všechno, a všechno možný, se vším všudy*. Jako ekvivalenty *or something* můžeme najít *nebo něco, nebo někam, nebo co, nebo tak něco, a podobně, nebo odkud, nebo něco podobného*. Pro překlad *or anything* jsou použity výrazy *a nic, a tak, a nikoho, nebo něco, nebo tak*.

And all	
But she's very well dressed and all	Ale chodí moc dobře oblékaná
She was a nun and all	A byla to přece jeptiška
He is so darn shy and modest and all	Je tak děsně plachej a skromnej a tak
I was flunking four subjects and not applying myself and all	Poněvadž jsem rup ze čtyř předmětů a nesnažil jsem se a nic
In front of the big department stores and all	Před některým velkým obchodním domem nebo tak
They had a tennis court and all	Mají ... tenisovej kurt a všechno možný
With cigarettes and all	S cigaretama a se vším všudy
Or something	
She felt sorry for him or something	Bylo vidět, že jí ho je líto
They were moving to another convent or	Stěhovaly do jinýho kláštera nebo někam

something	
Squeeze their pimples or something	Nebo si mačká uhry a podobně
Take her dancing or something	Bych ji moh vzít někam si zatancovat nebo něco
Except maybe to go to a goddam matinee or something Like she'd just been to a big party or something	Leda snad na nějaký pitomý odpolední představení nebo tak něco Jako by se vracela z nějaký velký společnosti nebo odkud (8)
Or anything	
I never danced with her or anything	za celou tu dobu ... jsem s ní nikdy netancoval
He never said hello or anything	nikdy neřek „ahoj“ a nic
They didn't have a maid or anything	neměli služku a nikoho
It's not paradise or anything	Není to zrovna ráj nebo něco
I don't care what you say about me or anything	mně je úplně fuk, když něco řekneš o mně nebo tak
I mean they didn't have their hair too long or anything	jako že neměli moc dlouhý vlasy a tak

Zdaleka nejčastěji však bývají tyto lexikální jednotky v překladu zcela vynechány (viz několik prvních příkladů v tabulkách). Z překladového textu tak mizí zásadní charakteristika originálu, kterou ovšem jazyk originálu oproti češtině umožňuje – je otázkou, nakolik by byl překlad čitelný v případě, kdy by se překladatelé striktně drželi originálu a tyto výrazy překládali vždy. Jako kompenzaci častého vynechávání můžeme výjimečně v textu najít místo, kde překladatelé podobný výraz oproti originálu přidali.

He comes out of the hospital carrying a cane and limping all over the place.	Pak přijde z nemocnice a musí nosit hůl, kulhá po celým Londýně ostošest a tak .
The trouble was, it was too much like people talking and interrupting each other.	problém byl v tom, že to bylo zase až moc tak, jako když lidi mluvěj a jeden druhému skáče do řeči a tak .

Pravděpodobně nejširší škála výrazů byla použita pro překlad *sort of*. Překladatelé pokaždé uvažovali nad funkčním řešením, proto můžeme mezi překlady najít i výrazy, které si navzájem odporují: *trochu, skoro, dost, docela, kapánek* a mnoho dalších.

Sort of	
I was getting sort of nervous	Kapánek nervózní
I sort of brushed my hair back	A já pročíš trochu rukou vlasy
That was always sort of dark	Kde byla věčně tak trochu tma
I was beginning to sort of hate him	Já vám ho začínal skoro nenávidět

I just quit, sort of	Prostě jsem odešel, aby se tak řeklo
One of them was sort of fat	Jedno bylo takový tlustý
It's sort of funny	Svým způsobem je to psina
She was sort of cute	Byla docela roztomilá
She sort of wouldn't let me get to her Mouth	K puse mě tak nějak nechtěla pustit
They looked sort of poor	Vypadali dost chudě
Wasn't it sort of good	Jestli to vlastně pro něj nebylo dobře

5.4.1.2 Vulgarismy a expletiva

Druhá část analýzy sleduje překladové protějšky vulgarismů a expletivních výrazů. I zde se potvrdila hypotéza H4, že v překladu nebude možné dodržet vysoký index opakování, charakteristický pro originál.

V originálu se často stává, že vulgární výraz či expletivum expresivně zabarvuje celou výpověď, která je jinak zcela nepříznaková. Co se expresivity překladu týče, často bývá zcela vynechána nebo přesunuta na jiné místo pomocí prostředků inherentně expresivních:

Watched him cut his damn toenails	Pozoroval, jak si fidlá paznechty
They don't do any damn molding	Vychovávají starou belu
This big damn Doberman pinscher	Takovýho velkého čokla

Často také dochází ke snižování expresivity (a), ale zároveň na jiných místech i k jejímu zvyšování (b). Z celkového pohledu je tak expresivita vyrovnaná.

Dog crap	(a) psí hovínka
What a dope I was	(a) to jsem ale byl trdlo
He always plays the part of a guy in a war movie that gets yellow	(b) Hraje vždycky ve válečných filmech toho chlápka, co se posere strachem
Cigar butts from old men	(b) nedopalky doutníků, co tam zahodili starý dědkové
My chest hurt like hell from his dirty knees.	(b) Hrudník mě bolel od těch jeho posranejch kolen.

Značný posun v expresivitě nastává u vulgárních výrazů, které jsou přeloženy relativně jemnými českými protějšky: např. *bastard* je přeloženo jako *tajtrlík*, *smrad* nebo *syčák*. Expresivita sice zůstává, ale vulgarismy se v české verzi, až na minimální počet výjimek, nevyskytují. K výraznému snížení expresivity došlo především u různých nadávek (*moron* - *tajtrlík*, *imbecil*) a sakrálních výrazů (*for God's sake* nebo ještě silnější *for Chrissake* je

překládáno jako *propánakrále, prokrindapána* – zajímavé je použití vykřičníku tam, kde se nenachází v originále. Jedná se pravděpodobně o snahu vykompenzovat chybějící expresivní složku označením naléhavosti (výpovědi). Často jsou použity výrazy, které se nám dnes již nezdají ani silné, ani vulgární, někdy mají naopak spíše humorný příznak, což do textu vnáší oproti originálu jiný rozměr. Je otázkou, nakolik tyto výrazy působily vulgárně v době vydání překladu, jelikož vnímání povoleného a zakázaného se mění s dobou (Knittlová 2010, s. 72). Bylo by tedy jen pochopitelné, kdyby vyšel modernější překlad.

Goddam, damn	
You're damn right about her	To si piš, že ji znám
I was so damn worried	Já se tak příšerně soužil
So damn lonesome	Tak strašně opuštěnej
God damn it	Krucinálfagot
	Kruci sakra
	Krucinál
I'm a goddam minor	A já nejzletilej jsem, krucinál
A pretty damn good idea	Sakra správnou představu
Pretty goddam late	Sakra pozdě
You don't do one damn thing	Ani sebemenší pitomost
Every single goddam play in the whole game	Každou pitomou přihrávkou v celým tom pitomým zápase
I knew damn well	Věděl jsem na beton
Damn near puked	Já se div nepozvracel
I didn't give a damn	Bylo mi úplně fuk
Damn gloves	Hromský rukavice
Or some goddam thing	Nebo kterýho čerta
Goddam stupid moron	Imbecil a ignorant pitomá
Goddam genius	Vyloženej génius
Goddam stupid party	Stupidním mejdanu
Break his goddam jaw	Rozbít mu třeba hubu
Goddam friendly	Dvakrát přívětivá
He's so darn shy and modest and all	Je tak děsně plachej a skromnej a tak
I mean I don't give a darn	Mně je to buřt
Hell	
Standing way the hell up	Až úplně nahoře
Rusty as hell	Rezatá jak liška
Careful as hell	Náramnej pozor
Clear the hell out	Vyklidil pole
Drunk as hell	Úplně namol
Fast as hell	Hezky rychle
Just for the hell of it	Jen tak pro nic za nic

Icy as hell and I damn near fell down	Pekelná ledovna a já se div nenatáh
Serious as hell	Pekelně vážně
I'd hate like hell	To bych sakra nerad
Young as hell	Děsně mladá
Why the hell dontcha	Tak proč kruci nejdeš
How the hell should I know?	Jak to mám ksakru vědět?
Heck – no.	Kdepak – ani zdání.
Bastard, sonuvabitch	
I still say he's a sonuvabitch .	Ale je to smrad .
I just let the sonuvabitch drip	Prostě jsem ji nechal, ať si kape, potvora jedna!
I can just see the big phony bastard	Já toho tajtrlíka přímo vidím
Suspense is good for some bastards	Takovému mizerovi ... nemůže uškodit
All the athletic bastards	Celá tahle pakáž sportovní
Crap	
Full of lather and hairs and crap	Plno mydlin a fousů a všelijakýho svinstva
Cut out the crap	A už si ty vtipy nech
Galoshes and crap	Galoše a ostatní
And all that crap	A podobný blbosti
It was all a lot of crap , naturally	To se ví, že se jen honil
Shoot the crap	Kecali Začal kapánek pouštět hubu na špacír Co jsem jí nažvanil
Chuck the old crap around	Kecat
Crap	Neřád
For God's sake	
He wanted you to think he' come in by mistake, for God's sake	Chtěl, abyste si mysleli, že k vám přišel omylem. Pane na nebi!
In the middle of December, for God's sake .	V půli prosince, propánakrále!
A horse is at least human, for God's sake .	Kůň je aspoň trochu jako člověk prokrindapána .
God	
God , I hate that.	Panebože , tohle já nesnáším.
But I'm crazy. I swear to God I am.	Ale já jsem stejně šílenec. Na mou duši , že jsem.
Oh, God!	Bože dobrotivej.
I wished to God I hadn't even phoned her.	Byl bych dal bůhvíco , kdybych jí byl nevolal.
Good God .	Bože nebeskej!
For Chrissake	
For Chrissake , grow up!	Kruci , nech si to!
You're right in my light, Holden, for Chrissake .	Krucinál , Holdene, stojíš mi ve světle.

For Chrissake, I only just met her.	Vždyť jsem se s ní teprv seznámil, prokrindapána .
A queen, for Chrissake.	Úplná královna. Páni!
I'm twelve, for Chrissake.	Je mi teprv dvanáct, propánakrále .
Use your head, for Chrissake.	Vemte trochu rozum do hrsti, pro boha živýho .
Angels. For Chrissake. Angels.	Božsky! Prokristapána , božsky!
Jesus (Christ)	
Je-sus Christ.	Propánakrále!
Jane Gallagher. Jesus H. Christ.	Hanka Gallagherová. Proboha živýho .
Girls. Jesus. They can drive you crazy.	Holky? Ježišikriste! Ty by člověka dohnaly k šílenství.
And Old Sally Hayes's mother. Jesus Christ.	A máma Sallyny Hayesový! Kristepane!
Christ almighty.	Pane bože na nebesích .

Hovorový nádech překladu dodává také použití dativu sdílnosti a přímé oslovení čtenáře pomocí *víte* a *páni*, které je používáno pro Holdenovo *I mean* a zvolání *boy*. *I mean* je také často překládáno frází *já jen jako*, která slouží jako český protiklad anglické hovorové větné struktury.

He hardly ever listened to you when you said something.	Ani vám mě neposlouchal.
She knows the whole goddam movie by heart	Ona vám zná celej ten film nazpaměť
I couldn't make them stop.	Já vám je ne a ne zadržet.
Boy , I felt miserable.	Já vám byl tak zdeprimovanej
Boy , he amused me.	Páni , že s ním ale byla zábava.
I mean he was mostly a Year Book kind of handsome guy.	Já jen jako , že Stradlater byl takovej ten typ hezkýho kluka z ročenky.
I just like them, I mean .	Já jen jako , že se mi líběj.

4.4.2 Rovina morfologická

Díky značné rozdílnosti spisovné a nespisovné verze češtiny jsou odchylky na rovině morfologické velmi častým prostředkem literární stylizace mluvenosti. Následující tabulka shrnuje jevy, které se vyskytují v pásmu vypravěče nebo v přímé řeči Holdena.

Rovina morfologická – pásmo vypravěče (V), Holden – přímá řeč (H)		
Podstatná jména		
Koncovka <i>-ma</i> v 7. pádě	V	Pokrčila ramenama . Bylo to napsaný červenou tužkou nebo čím, zrovna pod tím sklem na zdi, pod těma kamenama . Takže jsem si začal dělat starosti se svejma hormonama .
	H	Budem muset sjíždět s kuframa a se všema krámama vejtahem.
Koncovka <i>-ách</i>	V	V Pencey jsem bydlel v novejch barákách Trčel u mě skoro do večere, vykládal o všech klukách , kterejch má plný zuby A o teplajzníkách a lesbičkách. Na rohách stáli svatý Mikulášové, co vypadaj vždycky tak vychrtle
Koncovka <i>-i</i> místo <i>-é</i>	V	Předně jsou moji rodiče každej jinýho náboženství a všechny děti v naší rodině jsou ateisti .
Skloňování neživ. substantiv jako živ.	V	Dáme si hamburgera a pak pudem třeba do bijáku Bylo už moc pozdě volat taxíka , a tak jsem šel celou cestu na nádraží pěšky.
Přídavná jména		
Koncovka <i>-ma</i>	V	Byl to takovej dlouhatánskej kluk s ohnutýma ramenama – měřil minimálně 190 – a s hnusnýma zubama. vysokou s těma hezkejma parohama
Nerozlišování rodů v pl	V	Na rohách stáli svatý Mikulášové, co vypadaj vždycky tak vychrtle Tak si myslí, že vy do něj musíte bejt taky šíleně zamilovaný Ty ptáci, co byli nejbliž, byli vycpaný a zavěšený na drátech
Zájmena		
Koncovka <i>-ma</i>	V	Nosila bílý rukavičky a šla hezky mezi náma jako dáma.
Nerozlišování rodů	V	Tyhle smradi nikdy nikomu nevyříděj váš vzkaz. Já znal v Pencey hromadu kluků, který mi připadali mnohem hezčí než Stradlater, ale ty by nikdy v ročence tak hezky nevypadali.
	H	Ty pitomí intelektuálové táhnou za jeden provaz.
Číslovky		
Koncovka <i>-ma</i>	V	Tančil jsem se všema – se všema třema – s jednou po druhý.
Mluvená forma číslovek	V	Ackley ke mně vrazil minimálně pětaosmdesátkrát za den Jedenačtyřicet kapitálních bloků.
	H	Dvaadvacet .
Slovesa		
Nespisovné tvary slovesa <i>být</i>	V	Musel jsem se v jednom kuse dívat na plánek, abysme věděli, kde máme vystupovat.
	H	Co kdybysme přešli do jídelního vozu? Měli bysme si pospíšit. Víš, co bysme mohli udělat?
Příklonky	H	cos přišel, čtu jednu a tu samou větu už minimálně podvacátý Mělas už někdy všeho po krk?

Vynechání pomocného slovesa	H	Já _ byl daleko spíš deprimovanej než vzrušenej, jestli chcete co vědět. Šla po jedný straně cesty a já _ šel po druhý.
	H	Já _ byl nalitej. Já _ myslel, že už snad nepřijdeš
Nerozlišování rodů	V	Opěradla byly v žalostným stavu
Krácení koncového -l	V	Ale nakonec jsem se přece jen svlík a vlez do postele. Dokonce jsem si stáh klapky přes uši.
	H	Co kdyby sis takhle sed , Acklítku, nebo něco. Poněvadž ti řek tamto o tvejch zubech Že vždycky prones nějakej uhozenej vtip
Tvary -nul místo -l	V	Zkrátka a dobře jsem šel k telefonu a brnknu jí. Zarazil se a loknul si důkladně whisky ze sklenice.
	H	Párkrát jsem se na to tak trochu mrknul A přitom z toho předmětu prakticky taky rupnul
Koncovka -u nebo -ou	V	V jednom kuse mu opakuju , aby šel domů a vzal si kolo, že se sejdem před domem Bobbyho Fallona. Nechtěl jsem přijít domů, dokud to nepraskne a naši to pořádně nezažijou .
	H	Nemáte čirou náhodou ponětí, kam se podějou , když celý jezírko zamrzne? Jmenuju se Jim Steele. Poněvadž zapomněl říct, jaký druhy zvířat a zeleniny a podobně se na tý farmě pěstujou
Krácení koncovky -eme na -em	V	V jednom kuse mu opakuju, aby šel domů a vzal si kolo, že se sejdem před domem Bobbyho Fallona. Dáme si hamburgera a pak pudem třeba do bijáku na nějakou pitominu.
	H	Tak jdem!
Krácení koncového -í	V	Nechaj mě nalejvat benzín a olej do svejch stupidních vozů V Pencey dávaj lidem padáka dost často. Chtěl, aby si člověk myslel, že píše mizerný kompozice jedině proto, že vždycky nalepí všechny čárky a znamínka tam, kam nepatřej .
	H	Tohle je čepice, co se v ní choděj střílet lidi. No dobře, a co teda dělaj ty ryby, když z celého rybičku je najednou jedinkej kus ledu a lidi na něm bruslej ?
Příslovce		
Koncovka -jc nebo -j	V	Zeptal jsem se ještě jednou, jenomže hlasitěj Ale vypadala ještě srandovněj než on
Nepravidelné tvary příslovčí	V	Ten mě deprimoval ještě víc než ten pokoj. Tak mu to trvalo mnohem dýl
	H	Já chodím do kina co nejmíň . Nejdýl za dva roku z vás bude takovej vychrtlej chlap Člověk moc a mockrát prostě neví, co ho zajímá nejvíc

Jak vyplývá z tabulky, některé jevy je možné najít pouze v pásmu vypravěče, jako např. koncovku *-ách* u podstatných jmen nebo nerozlišování rodů v množném čísle adjektiv. Na druhou stranu však existují i jevy, které najdeme pouze v přímé řeči: konkrétně je to použití příklonek a nespisovné tvary nepravidelných příslovcí.

Nebylo by správné se spoléhat na předpoklad, že jsou tyto rozdíly funkční, a přiřkládat jim příliš velkou váhu. Často jsou způsobeny jednoduše tím, že v konkrétní promluvě není místo, kde by se dala odchylka uplatnit, protože výskyt všech výše uvedených jevů je v rámci knihy konzistentní. Znamená to tedy, že Holden mluví přibližně stejně ve všech situacích a se všemi ostatními postavami.

4.4.3 Rovina fonologická

Fonologická rovina: pásmo vypravěče (V), Holden – přímá řeč (H)		
Protetické v-	H	Já ti ten pitomej stromeček vozdobím , jo?
Diftongizace <i>í, ý > ej</i>	V	Já jen jako, že jsem o starým Spencerovi hodně často přemejšlel . Načež jsme si hezkou chvíli vykládali o některejch tenisovejch kanónech
	H	Nemám chuť šlapat večer bosejma nohama po tvejch hnusnejch nehtech. Vrátí se až zejtra večer, ne? Cejtím tvoje ponožky až sem.
Úžení <i>é > í, ý</i>	V	Jenom se mi nechtělo lízt do nějakýho taxíku a zase vylízat .
	H	Vlezli jsme do špatnýho vozu. Byl bys tak laskav a stříhal si ty svý hnusný nehty nad stolem. Že si máme z Pencey odnýst , co nejvíc můžeme Nechceš se svízt ?
Zjednodušování souhláskových skupin: další	H	mám padáka a ty po mně chceš, abych psal ňákou pitomou kónu Bylo by nám parádně, jak je pámbů nademnou.

Na rovině fonologické se projevuje především diftongizace a úžení. Oba tyto jevy se v knize vyskytují konzistentně, a to i v situacích, kdy se Holden snaží na někoho zapůsobit, jako např. na matku svého spolužáka, kterou potká ve vlaku, nebo na dvě sympatické jeptišky. Spisovné koncovky nacházíme pouze výjimečně, jako např. v situaci, kdy Holden ironicky děkuje Ackleymu za (ne)poskytnutí noclehu:

nebudu přece zneužívat **tvé laskavé** pohostinnosti.

V přímé řeči také dochází ke zjednodušení souhláskových skupin. Speciální pozornost si zasluhuje protetické *v-*, které se u Holdena v pásmu vypravěče nevyskytuje vůbec a v přímé řeči pouze jednou, a to v situaci, kdy je opilý a volá Sally Hayesové. Zde se překladatelé pokusili převést i onu neartikulovanou výslovnost, naznačenou v originále:

Lemme speaka Sally.	Sím vás, dejte mi Sallynu.
Wanna talka Sally.	Já chci mluvit se Sallynou.
Wake 'er up, hey.	Tak ji teda vzbudte, no!
Trimma goddam tree for ya .	Já ti ten pitomej stromeček vozdobím
G'night .	Brou noc, Sallynko.

Závěrem můžeme potvrdit, že stejně jako v originále, ani v českém překladu nejsou rozdíly mezi pásmem vypravěče a přímou řečí vypravěče nijak markantní, většina prvků zůstává stejná. Hlavní rozdíly se projevují na rovině morfologické v použití příklonek v přímé řeči, na rovině fonologické ve zjednodušení hláskových skupin.

4.5 Překlad – ostatní postavy

4.5.1 Profesor Spencer

Podobně jako v originálu u profesora Spencera nenajdeme mnoho odchylek od standardní angličtiny, v češtině je možné pozorovat pouze dva jevy, a to použití příklonek a nespisovné koncovky u sloves 3. třídy. Za náznak mluvenosti je možné považovat koncové *co* v otázce *Tak ty nás opouštíš, co?*

Profesor Spencer	
Příklonky	Moc pochybuju, žes za celý semestr vůbec otevřel učebnici. Otevřels? Zajímalo by tě slyšet, cos o nich napsal?
Koncovka <i>-u</i> nebo <i>-ou</i>	Moc pochybuju , žes za celý semestr vůbec otevřel učebnici.

4.5.2 Pan Antolini

Ve shodě s originálem najdeme však u mladšího vyučujícího, pana Antoliniho, poněkud širší škálu nestandardních prvků. Zajímavá je nekonzistence koncovek ve větě **Vyjadřují se namnoze jasněji a obyčejně dokážou jít vášnivě a důsledně za svou myšlenkou.**

Pan Antolini	
Diftongizace <i>í, ý > ej</i>	Bože nebeskej! Možná že to nevyjádřím tak pamětihodně, jak bych chtěl, ale zejtra nebo pozejtří ti to napíšu v dopise.
Úženi <i>é > í, ý</i>	To je ohromný .
Koncovka -ma v 7. pádě u subs.	Budeš házet po nejbližším stenografovi sponkama na papír
Vynechání pomocného slovesa	Já _ čekal, že přijdeš, na ruce jednodenní miminko
Krácení koncového -l	Bože, ten kluk už zase vyrost o dalšího půl metru. Jestli jsi propad z angličtiny, tak tě natotata vyhodím ze dveří Řek tohle: „známkou nezralého člověka je, ...“
Koncovka -u nebo -ou	Jenom tady tak sedím a obdivuju – Vyjadřují se namnoze jasněji a obyčejně dokážou jít vášnivě a důsledně za svou myšlenkou.
Vulgarismy a expletiva	Bože nebeskej! Upřímně řečeno, já nevím, Holdene, co bych ti měl ksakru říct. Hergot , já nevím, kam si dáš ty svoje nohy.

4.5.3 Ackley

U Holdenova spolužáka Ackleyho můžeme pozorovat širokou škálu lexikálních jednotek pro překlad původních anglických expletiv a vulgarismů.

Ackley	
Diftongizace <i>í, ý > ej</i>	Krucipísek, nech si toho Acklínka, jsem dost starej na to, abych moh bejt tvůj fotr.
Úženi <i>é > í, ý</i>	Tos mě, ty vole, vzbudil jenom proto, abys mi klad takový slabomyslný otáz- Je to dobrý ? V takový čepici se chodí na vysokou.
Zjednodušování souhl. skupin: další	Heleď, nepučil bys mi na moment nůžky?
Vynechání pomocného slovesa	Prokrindapána, vždyť já už _ spal!

Příklonky	Tos je jako ztratil? Kdes splašil tu čepici?
Krácení koncového –l	Jak dopad šerm? Co kdybys takhle zhas to pitomý světlo?
Vulgarismy a expletiva	Prokrindapána , v podzemce! Kruci , nech toho! Páni, já toho smrada vystát nemůžu. Ježíšikriste . Co se ti to kruci stalo? Pronkrindapána , vždyť ti teče krev. Jak mám kruci vědět, kdy se vrátí. Co kdybys takhle zhas to pitomý světlo? Prokrindapána , vždyť já už spal! Jenom bych sakra nerad, aby se najednou přihnal Ely

4.5.4 Stradlater

U dalšího Holdenova spolužáka Stradlatera nenacházíme žádné další odchylky kromě již výše zmíněných.

Stradlater	
Diftongizace <i>í, ý > ej</i>	Nějakej popis. Mám ti vymydlit pusinku mejdlem ? Hele, jdi si umejt ksicht.
Úženi <i>é > í, ý</i>	Já jsem si to svoje šedivý flanelový polil nějakým prevítem (3) Prokristapána, Holdene, vždyť to je o nějaký pitomý baseballový rukavici! (6) Představ si, že si vzala propustku jen do půl desátý!
Krácení koncového –l	Není divu, žes puk jak žalud.
Koncovka –u nebo –ou	Drž hubu, Holdene. Kruci sakra. Já tě varuju .
Krácení koncovky –eme na –em	My jdem pryč. (3)
Krácení koncového –í	Tak ne abys nalepil všechny čárky a znamínka tam, kam patřej .
Vulgarismy a expletiva	Ten smrad Hartzell ví, že jsi v angličtině eso Holdene, prokristapána , nech si to! Tak proč kruci nejdeš, místo abys to pořád opakoval? Drž hubu, Holdene. Kruci sakra . Já tě varuju. Ty sis o to koledoval, kruci sakra . Krucináfagot!

4.5.5 Taxikáři

Naopak několik pár vět, které v knize patří taxikářům, poskytují zajímavější materiál. Taxikáři fungují v knize jako reprezentanti obyčejného lidu, soli země, kteří neztrácejí čas zamýšlením se nad takovými *pitominami*, jako kam se v zimě podějí kachny z jezírka v Central Parku. Kromě jevů, které se běžně vyskytují i u jiných postav, najdeme také protetické v-. Oproti originálu v češtině chybí kompenzace gramatických chyby (dvojitý zápor a nesprávný tvar zájmena).

Taxikáři	
Protetické v-	Maj celou tu dobu votevřený póry. Poslyšte, kdybyste vy byl ryba, tak by se vo vás matka příroda postarala, ne?
Úženi é > í, ý	Jednoduše zamrznou na celou zimu v jedný a tý samý pozici. Maj celou tu dobu votevřený póry.
Krácení koncového -l	To vám teda bůh řek , že nechcípnou.
Koncovka -u nebo -ou	Ryby se nepodějou nikam. Ty si přece jednoduše žijou v ledu.
Krácení koncového -í	Co tím ksakru myslíte, co dělaj ? Maj na to náтуру, pro boha živýho. Maj celou tu dobu votevřený póry.
Vulgarismy a expletiva	Jak to mám ksakru vědět? Jak mám ksakru takovou pitominu vědět? Ty jednoduše v tom pitomým jezeře zůstanou. Pro boha živýho , přece pro ryby je to horší polízanice, ne, zima a tak, než pro kachny. Co tím ksakru myslíte, co dělaj?

4.5.6 Liftboy Maurice

U Maurice můžeme najít ještě o dva jevy více než u taxikářů. Kromě protetického v- se jedná o vynechání v a změnu souhlásek. Překladatelé tímto reflektují originál, ve kterém se u Maurice vyskytovalo více odchylek od standardu než u jiných postav. Použitím těchto tvarů dochází ke kompenzaci i např. dvojitého záporu.

Úženi é > í, ý	V kterým jste pokoji? Tak žádný řečičky a sem s tím.
Vynechání v	Jestli byste neměl interes vo něco do postýlky? Dyt jsem vám to povídal.
Vynechání j	Pátnáct až do vobeda . Ste nám dlužnej pět dolarů.
Změny souhlásek	Vodevřte , šefe. Vodevřte , šefe.
í, ý > ej	Ste nám dužnej pět dolarů. Takovej hošíček z nóbl rodiny?

Krácení koncovky –eme na –em	Tak jdem , šéfe. Tak dostanem to nebo ne?
---------------------------------	--

4.5.7 Prostitutka Sunny

Sunny, Mauricova kumpánka, má taktéž protetické v- a dvě další změny: vynechání j v *Hele, dem* (můžeme však najít i *Tak jdem na to?*) a tvar *kolipak* místo *kolikpak*. Překladaatelé dobře vystihnuli ochladnutí vztahu mezi Holdenem a Sunny pomocí tykání/vykání: na začátku rozhovoru Sunny Holdenovi tyká (*A kolipak ti je let?*), při odchodu ho však žádá: *Nepodal byste mi laskavě šaty? Nebo by vám to dělalo moc velký vobtíže?*

Prostitutka Sunny	
Protetické v-	Vy jste ten pán vod Maurice? Hernajs vo čem si chceš povídat? Nebo by vám to dělalo moc velký vobtíže ?
Diftongizace í, ý > ej	Hele, nech ho bejt . Ty seš rozkošnej . Ty vypadáš jako jeden filmovej herec.
Úžení é > í, ý	Ten, co spadne z tý lodi? Když seš zrovna po nějaký pitomý operaci na nějakým pitomým – jak se tomu říká?
Vynechání j	Hele, dem .
Další	Kolipak ti je let, když jsme tak u toho?
Nespisovné tvary slovesa <i>být</i>	Ty seš rozkošnej. Vidíš, beru si jenom těch pět, co seš mi dlužnej.
Vynechání pomocného slovesa	Heleď, já _ spala, a ten blázen Maurice mě vzbudil.
Krácení koncovky –eme na –em	Hele, dem . Tak jdem na to?
Vulgarismy a expletiva	Když seš zrovna po nějaký pitomý operaci na nějakým pitomým – jak se tomu říká?

4.5.8 Sally

Sally je Holdenova kamarádka z New Yorku, jeho vrstevnice, což je pravděpodobně důvod, proč v originálu použije podobné vágní výrazy jako jsou ty, které má v oblibě Holden. Tyto výrazy se podařilo zachovat i v překladu, včetně zjemněné fráze *I don't give a darn*, která je přeložená jako *Mně je to buřt*.

Sally	
Diftongizace <i>í, ý > ej</i>	To je skvělej nápad. Jeaneta Cultzová si ji půjčila minulej tejden .
Úženi <i>é > í, ý</i>	To je úžasný že tě zas jednou vidím. A ty máš tak kouzelný vlasy! Dají se tam vypůjčit takový rozkošný sukýnky na bruslení.
Nespisovné tvary slovesa <i>být</i>	Umřeli bysme hladý. A kdybysme se vzali.
Příklonky	To je ten nejúžasnější nápad, cos za celej den dostal. A pomyslels někdy na to, co bys dělal, kdybys nedostal práci
Krácení koncového <i>-l</i>	Něco takovýho mi za celej můj život ještě žádněj kluk neřek .
Koncovka <i>-u</i> nebo <i>-ou</i>	Já tě taky miluju , miláčku.
Vágní výrazy Vulgarismy	To víš, mně je to buřt jestli jo nebo ne. Na to budeme mít spoustu času – na všechno tohle – jako až vyštuduješ a tak – a kdybysme se vzali.

4.5.9 Phoebe

Holdenova malá sestřička oproti jiným postavám nevykazuje žádné odchylky navíc. Podobně jako Sally i ona výjimečně použije vágní výraz, což je v češtině zachováno.

Phoebe	
Diftongizace <i>í, ý > ej</i>	Jeli na nějakej večírek do Norwalku Dávali ho jenom jedinej den. Jenomže ví, že si zaslouží bejt ve vězení Na všechno dejchá .
Úženi <i>é > í, ý</i>	Bylo to báječný . Mám ho hodně rozpálený ? Myslíš na něco hrozitánsky horkýho Já myslela, že má kolotoč v zimě zavříno
Vynechání pomocného slovesa	Já _ ti napsala pětistránkovéj –
Příklonky	Dostals můj dopis? Jak to, žes nepřijel až ve středu? Myslels to vážně, cos řek?
Krácení koncového <i>-l</i>	Ale ta holčička, co jí přetáh tu deku přes hlavu Tos asi zase propad ze všech předmětů do jednoho
Koncovka <i>-u</i> Nebo <i>-ou</i>	Ale já hraj u Benedicta Arnolda
Krácení koncového <i>-í</i>	Maminka říkala, že se vrátěj až hrozně pozdě.

Vágní výrazy	Přijde tam na Štědrej den duch a zeptá se mě, jestli se nestydím a tak. Víš, jako že jsem zradila vlast a tak. Na dárky a tak. Snad tě nevyrazili nebo něco? Když někdo umře a tak, a když je v nebi,tak to není doopravdy.
--------------	--

Závěrem je možné konstatovat, že nejčastějšími prvky jsou diftongizace, úžení, nespisovné koncovky sloves, nespisovné tvary slovesa *být*, použití příklonek a vynechání pomocného slovesa. U postav s nižším vzděláním můžeme najít i další jevy, konkrétně protetické *v-*, vynechávání souhlásek či změnu souhlásek.

Kromě hypotézy *H4: Vysoký index opakování v originálu vede k rozšíření slovní zásoby v překladu* se potvrdila také hypotéza *H1: Použití substandardu v originále se odráží v použití obecné češtiny v překladu*, protože nespisovnost v překladu opravdu slouží jako protějšek substandardu v originále. Také je možné potvrdit hypotézu *H3: Překlad reflektuje jazykové odlišení postav, je-li přítomno v originále*. Překlad prostřednictvím míry nespisovnosti odlišuje různé postavy.

4.6 Analýza

Obsahem této kapitoly je srovnání použití substandardu v originálu a v překladu. Kapitola je rozdělena do čtyř podkapitol podle kategorie substandardu v originálu. Všeobecně můžeme konstatovat, že expresivita a nespisovnost je v překladu vyjádřena na všech rovinách, ovšem se značnými rozdíly proti originálu.

4.6.1 Originál nepříznakový

Luc ⁵	Certainly I like it. If I didn't like it I wouldn't have gone there.	Jasně, že se mi tam líbí. Kdyby se mi tam nelíbilo, tak bych tam nešel.
vyp	I didn't know him too well, but he was always hanging around the swimming pool. He wore those white Lastex kind of swimming trunks, and he was always going off the high dive. He did the same lousy old half gainer all day.	Já _ ho moc dobře neznal, ale věčně se poflakoval kolem bazénu. Nosil takový bílý lastexový plavky a věčně skákal do vody z vysokého prkna. Celej den dělal stejnýho ubohýho lomeňáka .

⁵ Zkratky odkazují k postavám, jimž daná věta patří: Luc – Holdenův starší a zkušenější známý z předchozí školy Luce, Hol – Holdenova přímá řeč; vyp – pásmo vypravěče; Tax – taxikáři; Ack – Ackley; Mau – liftboy Mauric.

Hol	I don't feel like walking on your crumby nails in my bare feet tonight.	Nemám chuť šlapat večer bosejma nohama po tvejch hnusnejch nehtech.
vyp	I know I shouldn't've said it, and I probably wouldn't've ordinarily, but she was depressing the hell out of me.	Já vím, že jsem to neměl říkat, a asi bych to taky normálně neřek , ale já █ z ní byl pekelně deprimovanej .

Je poněkud diskutabilní, nakolik je možné uvedené příklady považovat za nepříznakové. Ačkoliv v nich nenajdeme žádné substandardní jevy na rovině morfologické či fonologické, použití adjektiv *crumby*, *lousy* a expletiva *hell* nabývá v kontextu knihy příznakovosti kvůli častému opakování. Index opakování je ovšem tak vysoký, že bychom jen stěží hledali úsek, kde se ani jeden z těchto výrazů nevyskytuje.

Barevné označení jasně identifikuje změny oproti spisovné češtině, co se překladu týče. Z tabulky vyplývá, že v i překladu najdeme nepříznakové výpovědi. Je ovšem evidentní, že v daném případě není možné uplatnit žádný z jevů, které se překladatelé rozhodli v překladu používat.

Obecněčeské jevy jsou uplatněny i v případech, kdy je originál nepříznakový, protože jsou používány konzistentně v celém díle.

4.6.2 Originál příznakový na fonologické rovině

Hol	How 'bout using the table? Cut 'em over the table, willya ?	Co kdyby sis to takhle stříhal nad stolem nebo nad něčím? Dělej to nad stolem, buď tak laskav.
Ack	Ya lost them, ya mean?	Tos je jako ztratil?
Ack	Lend me your scissors a second, willya ? Ya got 'em handy?	Heled' , nepučil bys mi na moment nůžky? Máš je někde při ruce?
Mau	Innarested in having a good time, fella?	Neměl byste interes si trošku zašpásovat , mladej pane?

Na rovině fonologické pozorujeme většinu změn v originálu především v přímé řeči (pro účely této kapitoly chápeme stažené tvary jako nepříznakové). V češtině se kromě jevů, běžných i v pásmu vypravěče, uplatňuje v přímé řeči i použití příklonek. Barevné rozlišení opět ilustruje rovnoměrné rozložení obecněčeských prvků na všech rovinách. Nelze tedy položit rovnítko mezi substandard na fonologické rovině v angličtině a substandard na fonologické rovině v češtině.

4.6.3 Originál příznakový na morfologické rovině

Hol	... D.B. coming home for Christmas?	Přijede D.B. domů na Vánoce?
	Hey, I ... got a flit for you. At the end of the bar. Don't look now. I ... been saving him for ya.	Ty, mám pro tebe teplajzníka . Na konci pultu. Teď se tam nedívej. Já jsem ti ho schovával.
Tax	If you was a fish, Mother Nature'd take care of you	Kdybyste vy byl ryba, tak by se vo vás matka příroda postarala, ne?
	I ain't got time for no liquor, bud.	Já nemám na chlást čas, milánku.
vyp	She was dating this terrible guy, Al Pike, that went to Choate.	Byla tam s jedním příšerným klukem, s Alem Pikem, co chodil na Choate.

Substandard na morfologické rovině se v originálu týkal především různých gramatických chyb a byl oproti lexikální a fonologické rovině méně čestý. Naopak v češtině poskytuje mnoho příležitostí pro uplatnění obecné češtiny, kterými překladatelé často kompenzují nemožnost převést substandard na jiných rovinách. Opět není možné tvrdit, že substandardnímu jevu na rovině morfologické v originálu odpovídá obecněčeský jev na rovině morfologické. Tabulka ukazuje, že morfologický substandard je kompenzován obecněčeskými prvky na především rovině fonologické a lexikální, zatímco morfologická nespisovnost se v češtině projevuje tam, kde to daný výběr lexikálních jednotek dovoluje.

4.6.4 Originál příznakový na lexikální rovině

vyp	In the first place, I'm sort of an atheist. I like Jesus and all , but I don't care too much for most of the other stuff in Bible. Take the Disciples, for instance. They annoy the hell out of me, if you want to know the truth.	Předně jsem tak trochu ateista. Ježíše mám rád, ale ty ostatní věci z bible jsou mi celkem dost fuk. Například takoví učedníci. Ty by mě dovedli namíchnout, jestli chcete co vědět.
	I'm a very light eater. I really am. That's why I'm so damn skinny. I was supposed to be on this diet where you eat a lot of starches and crap , to gain weight and all , but I didn't ever do it.	Já jsem hrozně slabej jedlík. Vážně. Proto jsem taky tak děsně hubenej . Měl jsem držet takovou výkrmnou dietu, kdy člověk musí jíst hromadu škrobovin a podobný blbosti , aby přibral na váze, ale já ... ji nedržel.
	I guess it was because I was feeling so damn depressed and lonesome. Then, when I went out to the checkroom, I couldn't find my goddam check.	Nespíš proto, že jsem byl tak děsně deprimovanej a že jsem si připadal tak opuštěnej . Načež když jsem přišel do šatny, nemoh jsem najít ten pitomej lístek.

	I walked over to Madison Avenue and started to wait around for a bus because I didn't have hardly any money left and I had to start economizing on cabs and all . But I didn't feel like getting on a damn bus.	Šel jsem na Madison Avenue a rozhod jsem se, že počkám na autobus, poněvadž jsem už neměl skoro žádný peníze a musel jsem začít šetřit na taxíkách a tak . Ale nechtělo se mi lízt do nějakýho pitomýho autobusu.
Ack	Listen, I don't care what you say about me or anything , but if you start making cracks about my goddam religion, for Chrissake –	Poslouchej, mně je úplně fuk, když něco řekneš o mně nebo tak , ale jestli si chceš začít utahovat z mýho náboženství, tak krufic –

Často se stává, že vágní výraz či expletivum v originálu expresivně zabarvuje celou výpověď, která je jinak zcela nepříznačková. V češtině k podobným případům dochází zřídka, protože expresivita je vyjádřena na morfologické a fonologické úrovni rovnoměrně v celém díle. V případě, že by se překladatelé rozhodli stavět jednotlivinu proti jednotlivině, docházelo by k nežádoucí nekonzistenci.

Závěrem je možné potvrdit, že obecněčeské prvky jsou v překladu uplatněny vždy tam, kde to výběr lexikálních jednotek umožňuje, nezávisle na tom, zda je v konkrétním úryvku substandardní jev v originále. Zcela nepříznačkové anglické věty jsou tak překládány za použití stejných prvků, které se vyskytují v překladu původně vět příznačkových.

5. Mládí v hajzlu

5.1 Charakteristika díla

Autorem knihy je C.D. Payne, americký humorista, který se narodil v Ohio v roce 1949. Mezi jeho další díla patří *Holubí mambo* nebo *Nestydaté plavky*. První díl oktalogie *Mládí v hajzlu* s názvem *Mládí v hajzlu* byl publikován v USA v roce 1993, poslední díl v roce 2011. Tato práce analyzuje první díl s podtitulem *Mladík v odboji*.

Susan Cliffordová (1995) ve své recenzi uvádí, že Nickovy deníky jsou něco mezi vyprávěním Holdena Caulfielda a Doogieho Howsera a knihu příliš nedoporučuje s tím, že je deník příliš dlouhý a chybí mu pořádný směr⁶. V anglofonním světě možná kniha velmi pozitivní reakce nezbudila, v České republice však patří mezi klasická díla literatury pro

⁶ „Nick's journal entries read like a cross between Holden Caulfield and Doogie Howser... his recounting is overlong and lacking in real direction.“

teenagery. Jak přiznal sám autor v rozhovoru pro Českou televizi, nikde jinde není *Mládí v hajzlu* tak populární jako v České republice (2012).

Mládí v hajzlu je deník čtrnáctiletého Nicka Twispa. Nick zde vystupuje jako hlavní postava a jako přímý vypravěč. Monologické pásmo vypravěče přerušuje přímá řeč Nicka i ostatních postav. Můžeme nalézt i řeč nepřímou a polopřímou. Protože je kniha psaná deníkovou formou, poněkud se liší od *Kdo chytá v žitě*, které je chápáno spíše jako vyprávění. Ačkoliv Nick navazuje kontakt se čtenářem, dochází k němu velice zřídka, a jeho vyjadřování v pásmu vypravěče nenesou znaky mluveného projevu podle kategorizace Browna a Leech (viz níže).

Děj se odehrává během dvou měsíců letních prázdnin. Nick bydlí v Oaklandu v Kalifornii se svou rozvedenou matkou a jejím přítelem Jerryem. Na začátku knihy se všichni tři vydávají na týden k jezeru Clear Lake, kde se Nick seznámí se Sheeni, do které se zamiluje. Po návratu domů se snaží být zcela nesnesitelný, aby ho matka poslala bydlet k jeho otci do Ukiahu, kde bydlí i Sheeni. Výsledkem jeho snahy je požár, jehož škody dosahují až pět milionů dolarů. Na konci knihy se Nick přece jen do Ukiahu odstěhuje, ale jen proto, aby zjistil, že Sheeni mezitím odjela studovat do francouzské přípravné školy v Santa Cruz.

Nick je předčasně vyspělý, nespportovní intelektuál, kterého sužují snad všechny problémy dospívání: trapné břemeno přetrvávajícího panictví, ohybné akné, hrozící plešatost, neschopnost navázat konverzaci s opačným pohlavím a především neustálý boj s rodiči. Jeho nejlepší přítel Levák trpí vzácnou Peyronieho chorobou, což vyjde ve všeobecnou známost, když se mu Nick snaží pomoci a naaranžuje Levákovu sebevraždu. Jako protiklad těžkopádnému Levákovi stojí krásná a intelektuální Sheeni, dcera dvou náboženských fanatiků. Další postavy, kterým je věnován prostor v jazykové analýze, jsou Nickova promiskuitní matka a její přítel Jerry, řidič kamionu.

5.2 Jazyková situace – pásmo vypravěče a přímá řeč vypravěče

Na rozdíl od *Kdo chytá v žitě* je jazyk deníků Nicka Twispa téměř nepříznačový. V přímé řeči téměř nenacházíme substandardní prvky a i pásmo vypravěče je zcela spisovné. Následující tabulka shrnuje mluvený/psaný charakter pásma vypravěče podle Browna a Yula. Opět vycházíme z prvních tří zápisků.

Znaky mluvenosti: *Mládí v hajzlu* (pásmo vypravěče)

Znak	Platí?	Příklad, komentář
Převládají souvětí souřadná	ano	Souvětí podřadná však nejsou výjimkou When you're a slight, unathletic teen who reads a lot and likes Frank Sinatra, you really don't want the word to get around that you wank your winkie in a room that looks like Dolly Parton's boudoir.
Absence pasivních konstrukcí	ne	Pasivní konstrukce můžeme najít, ačkoliv nejsou příliš časté a vyskytují se především ve frázích she is said to be extremely well read dad was supposed to pick me up
Absence vytýkacích konstrukcí	ano	
Opakování stejných synt. struktur	ne	Vyskytuje se široká škála syntaktických struktur.
Převládají jednoduché souřadící spojky	ne	
Nedokončené věty	ne	Nevyskytují se ani v přímé řeči
Pouze <i>core vocabulary</i>	ne	Kromě <i>core vocabulary</i> také častý výskyt výrazů z <i>non-core formal</i> i <i>non-core informal</i>
Štěrková slova, hesitační zvuky, citoslovce	ano	V přímé řeči je jejich výskyt běžný, výjimečně i v pásmu vypravěče: Oh, if only that miracle could happen!

5.2.1 Rovina lexikální

Většinu slovní zásoby díla je možné charakterizovat jako *core vocabulary*, typický a příznakový je ovšem vysoký výskyt lexikálních jednotek, které charakterizujeme jako *non-core formal*, což odpovídá faktu, že se Nick chce stát spisovatelem. Zároveň je ale možné najít množství výrazů z kategorie *non-core informal*. Běžně spolu výrazy z obou rovin bezprostředně sousedí v jednom odstavci, dokonce i v jedné větě. Toto kolísání pomáhá vykreslit vypravěče jako inteligentního chlapce, který sice chce působit jako „dospělák“, ale stále je ještě dítě. Výsledný kontrast také značně přispívá ke komičnosti díla.

V originálu se vyskytují různé vulgarismy a expletiva, jejich použití však není nijak příznakové. Několik příkladů uvádíme z toho důvodu, aby v následující kapitole bylo možné srovnat jejich překlad s překladem expletiv v *Kdo chytá v žitě*.

Nick díky svým spisovatelským ambicím disponuje velice širokou slovní zásobou, což knihu zásadně odlišuje od *Kdo chytá v žitě*. Nepochází k nápadnému opakování, naopak do popředí vstupuje Nickova schopnost použít všelijaká synonyma či neotřelé výrazy právě z toho důvodu, aby se opakování vyvaroval. Na několika místech je dokonce možné najít aliteraci.

Rovina lexikální – pásmo vypravěče (V), Nick – přímá řeč (N)	
Výrazy z kategorie <i>non-core formal</i>	<p>Lefty's grasp of female anatomy is somewhat tenuous; he imagines there are orifices galore down there.</p> <p>I'm glad I'm an intellectual and so do not have to look forward to a lifetime of such menial drudgery.</p> <p>I also squeezed 17 engorged pustules on my face and seven erubescant carbuncles on my neck.</p> <p>I walked home in a state of supremely exalted exhilaration.</p> <p>She is remarkably parsimonious with her epistolary prose</p> <p>I'm surprisingly blasé about the whole affair.</p> <p>The long emasculating march toward disfiguring baldness has begun.</p>
Výrazy z kategorie <i>non-core informal</i>	<p>Either I find a way to get laid soon or suicide gets postponed until after high school.</p> <p>It's a relief to know there are some decent adults in this world – even if they are leftwing commie pinkos.</p> <p>Their daughter's old school chum Debbie</p> <p>He's been canned.</p> <p>But Lefty had long since beat it.</p> <p>I caught Mom and Jerry necking in the back seat</p> <p>Holding a hankie over his nose</p> <p>I folded the note and put it in Lefty's grungy backpack (veteran of countless shoplifting capers and itself acquired through a past five-finger discount).</p>
Mísení jazykových rovin Non-core formal Non-core informal	<p>Being an iron disciplinarian must be getting to Mom. She chucked her chips again this morning. I rose to the bracing aroma of warm vomit wafting down the hall. Fortunately, we're not speaking to each other, so I didn't have to offer any phony filial commiseration.</p> <p>One minute you're swilling beer and being obnoxious.</p>
Vulgární výrazy a expletiva	<p>Every night before going to bed he tapes his dick to his right leg.</p> <p>He may be God's perfect asshole.</p> <p>Once again, Jerry zoomed to the top of my shit list.</p> <p>The miserable jerk!</p> <p>I didn't, but, hell, the strategy worked for Nixon in '68.</p> <p>Damn that bent retard!</p> <p>Thank God I'm not athletic, I'd still be a total moron.</p> <p>Gee, I could take all of this if no one else wants it.</p>

Synonyma	Up front was a miniature kitchen. Then came a compact living room, followed by a condensed bathroom, a long closet with bunk beds opposite, and then a tiny master bedroom with a shrunken double bed flanked by little built-in tables with milk-glass lamps topped with rose-covered shades. It was real cute.
Aliterace	Zvracet: catapulted her kibble, she chucked her chips, pitched her pabulum pimples postpone pussy, catapulted her kibble, she chucked her chips, pitched her pabulum

5.2.2 Rovina morfologická

Rovina morfologická – pásmo vypravěče (V), Nick – přímá řeč (N)	
Vynechání pomocného slovesa	N _ You know what are you now?

Na rovině morfologické se u Nicka nevyskytují žádné substandardní rysy. Na rozdíl od Holdena Nick nedělá žádné gramatické chyby, pouze na několika místech v přímé řeči vynechává pomocné sloveso.

5.2.3 Rovina fonologická

Rovina fonologická – pásmo vypravěče (V), Nick – přímá řeč (N)	
Stylizace mluvenosti	V Let 'er rip
Stažené tvary	V You'll pardon the expression They hadn't stopped to chat with mom.
	N They're better off I'm sure you'll be lovely I don't think you're being entirely fair

Shodně jako v *Kdo chytá v žitě*, stažené tvary najdeme v obou pásmech. Rozdílný je však stupeň – Nick nepoužívá extrémní stažené tvary jako *shouldn't've* apod. Kromě tohoto jevu můžeme v omezené míře pozorovat i stylizaci mluvenosti.

5.3 Jazyková situace – ostatní postavy

5.3.1 Levák

Levák je Nickův spolužák a nejlepší kamarád. Podle Sheeniných slov je poněkud „tupý“. Jeho sourozenecké boje se sestrou Martou se Nick pokusí vyřešit fingováním Levákovy sebevraždy, které naneštěstí věnuje přehanou pozornost televize v rámci týdenního tématu „Sebevraždy teenagerů“. Při vyšetřování vyjde najevo fakt, že Levák trpí Peyronieho chorobou, což média okamžitě označí za důvod sebevraždy.

Jak vyplývá z tabulek, v jeho přímé řeči můžeme najít pouze malý počet jevů, které je možné označit za substandardní – jedná se lehkou stylizaci mluvenosti a vynechání podmětu ve frázi *looks like*.

Levák	
Stylizace mluvenosti	' Bout the same, I'd say. The air's kinda bad. Naw , we went up the Telegraph Avenue it was tough too ' cause they have hidden cameras Nah .
Stažené tvary	That'd be great! The air's kinda bad.
Vynechání podmětu	_ Look more like a bat to me. _ Looks like I'm going to be a virgin for life.
Vulgarismy a expletiva	Fuck you. Fuck your dog. And fuck your girlfriend. Tell that to my dick . Damn! I forgot to bring my vitamins. Great fucking balls ache! I bet the damn mailman stole that one! Gee , that almost looked like my house. And the whole world knows I've got a crooked dick . Damn those fucking vitamins. They haven't done jack shit .

6.3.2 Sheeni

Sheeni je Nickova životní láska, kvůli které se mu zcela změní život. Je jednou ze dvou ukiažských intelektuálů a jejím snem je studovat na Sorbonně a provdat se za francouzského intelektuála jménem Francois.

V jejím případě nenajdeme žádné příklady stylizace mluvenosti, používá pouze minimum vulgarismů. Pro představu uvádíme i několik promluv, ve kterých používá lexikální jednotky označované jako *non-core formal*.

Sheeni	
Stažené tvary	It's my favourite film. What's yours? That's to be expected.
Vynechání pomocného slovesa	_ You like them younger? _ Like it? Hi Nickie, _ miss me?
Vulgarismy a expletiva	I saved your ass . God! Don't make me barf! God , what time is it? Damn , if I'd known that...
Lexikální jednotky z kategorie <i>non-core formal</i>	I hope, Nick, you're not going to turn out like all the other young men and have nothing on your mind except carnal pleasures . I knew my parents were meddlesome and shortsighted, but yours, Nick, seem determined to pursue unenlightenment into hitherto unsuspected regions. I've shown an unconscionable lack of contumacy . I'll endeavor to do better. Frankly, though, I was amazed my mother consented to purchase it.

6.3.3 Nickova matka

Nickova rozvedená matka pracuje na Dopravním inspektorátě a momentálně se vídá s Jerryem. Po Jerryho smrti se zeplete s dalšími dvěma muži, což nikterak nepřispívá k vyhocené atmosféře mezi ní a jejím synem. Nick se chce od matky odstěhovat do Ukiahu, což mu matka nedovolí ze šokujících důvodů: ve svém vysokém věku je těhotná a bude potřebovat Nickovu pomoc při péči o dítě. Poté, co Nick nedopatřením spálí labužnickou část Berkeley, je ráda, že se ho zbaví, a pošle ho bydlet k otci.

V její přímé řeči můžeme najít stylizaci mluvenosti, zajímavý je však kontrast mezi matkou a ostatními postavami: zatímco u ostatních můžeme najít *fucking*, ona používá eufemismus *frigging*.

Nickova matka	
Stylizace mluvenosti	Wait 'til that friggin' truck driver gets back!
Stažené tvary	There's something funny about him. You should've given that man his money back!

Vulgarismy a expletiva	<p>Wait 'til that friggin' truck driver gets back! I'm tired of his goddam messes! I got a cesspool in the garden. His damn Lincoln in my driveway. A friggin' Chevrolet in my living room. He can take his little motel playmates and they can all go straight to hell!</p> <p>You should be out playing with sports. Not looking at disgusting pictures of naked harlots.</p> <p>Up yours, bitch.</p> <p>Friggin' goddam perverts!</p> <p>Patsy Polsetta is a lying little whore.</p>
------------------------	--

6.3.4 Jerry

Jerry a Nick si příliš nerozumí, Nickovy intelektuální záliby připadají Jerrymu „ujeté“, zatímco Nick pohrdá Jerryho nevychovanými způsoby a zálibou v pivu.

V Jerryho přímé řeči můžeme pozorovat stylizaci mluvenosti, vynechání pomocného slovesa a vynechání podmětu.

Jerry	
Stylizace mluvenosti	<p>I was just kiddin', Estelle.</p> <p>Had to saw 'em off with my hacksaw.</p>
Stažené tvary	<p>It wasn't in the code.</p> <p>I'd say the kid's at least half queer already.</p> <p>You'd been talking about wanting a new couch. Now you've got two of them.</p> <p>You're the boss.</p>
Vynechání pomocného slovesa	<p>Honest, guys, that's all I _ got!</p> <p>_ You get a piece off your cupcake yet?</p> <p>_ Want to learn how a car is put together?</p> <p>_ You people leaving now or what?</p>
Vynechání podmětu	<p>_ Looks like they brought it in piece by piece, babe.</p> <p>_ Had to saw 'em off with my hacksaw.</p>
Vulgarismy a expletiva	Holy shit! How in the name of God ?

Závěrem je možné konstatovat, že *Mládí v hajzlu* je dílo psané především nepříznakovou, spisovnou angličtinou. Ani v přímé řeči postav méně vzdělaných nebo méně inteligentních (jako jsou Jerry a Levák) nanecháváme příliš velké odchylky od standardu. Hlavní charakteristikou knihy je mísení jazykových rovin v pásmu vypravěče.

5.4 Překlad – pásmo vypravěče a přímá řeč vypravěče

První díl deníků *Mládí v hajzlu* vyšel česky v roce 1993 v brněnském nakladatelství Jota. Konkurs na překlad vyhrála brňačka Tamara Váňová – její nekonvenční pojetí se redakci

zalíbilo a na rozdíl od Pellarových tedy neměla s použitím nespisovnosti žádné problémy. Překlad sklídl velký úspěch, který se odrazil především v popularitě knihy. Přesný počet prodaných výtisků bohužel nakladatelství odmítlo prozradit s tím, že se jedná o obchodní tajemství.

5.4.1 Rovina lexikální

Jak je uvedeno v předchozí kapitole, slovní zásoba originálu patří do kategorie *core vocabulary*, příznakový je však častý výskyt lexikálních jednotek z kategorie *non-core informal* a zároveň i *non-core formal*. Jak uvádí Knittlová a kol. (2010), lexikálním jednotkám, které zde nazýváme *core vocabulary*, odpovídají poměrně často stylisticky příznakové české protějšky, konkrétně expresivní, hovorové, hovorové expresivní, obecně české, obecně české expresivní, nářečové, slangové, studentské, sportovní a profesionalismy (Knittlová a kol. 2010, s. 87).

Výrazy zde označené jako *non-core informal* mají protějšky z následujících vrstev: neutrální, expresivní, hovorové, hovorové expresivní, obecně české, obecně české expresivní, obecně české vulgární, profesionální, vulgární, slangové a argotické (Knittlová a kol. 2010, s. 88).

Autoři již neuvádějí, z jakých vrstev mají protějšky lexikální jednotky v této práci označované jako *non-core formal*. Pro potřeby této práce budeme jako formální výrazy chápat slova cizího původu (ovšem ne německá), slova málo frekventovaná, knižní či zastaralá.

Vzhledem k charakteristice originálu můžeme v českém překladu najít všechny výše uvedené roviny slovní zásoby. Nejvýraznějším rysem je však použití výrazů z hantecu, který je definován v kapitole *Obecná čeština*.

Následující tabulka shrnuje příklady z knihy, rozdělené podle charakterizace lexika obecné češtiny (Sgall a Hronek 1992). Tabulka obsahuje navíc i dvě kategorie, které Sgall a Hronek neuvádějí, které jsou však zásadní v kontextu této práce: výrazy pocházející z hantecu a výrazy formální. Příklady uvedené v kategorii hantec je možné najít na stránkách online slovníku www.hantec.cz.

Rovina lexikální	
Univerbizace	
Fat bald man	Plešatej tlustoch
Bulging blue veins	Nateklý křečáky
Adult human	Dospělák
Flea market	Blešák
Tvoření obecněčeských/hovorových slov pomocí přípon	
Beamer	Bavorák
Nickel	Lováče
This place is a slum	Je to tu jak na smetáku
On the way we stopped at Safeway	Po cestě jsme se ještě stavili v samošce
Grapefruit	Grepáč
Old folks	Úplný rakváči
Výskyt hovorových, obecněčeských, slangových a emocionálně zbarvených výrazů	
Bra	Šprnda
Empty mayonnaise jar	S prázdnou pikslí vod majonézy
Cigarette	Cígo
I'm sorry I ratted on you.	Mrzí mě, že sem tě bonznul .
Beer gut	Pivní teřich
Shoplifted a hotrod magazine	Čmajzl pornočasák
Italian waiter	Italskej pingl
Cuddling on the couch with Jerry, her repulsive boyfriend	Jak se na gauči muchlá se svým ohavným šamstrem Jerryem
Dad	Tata
Výskyt expresivních výrazů	
The eats are great.	Žrádlo je skvělý.
Shack	Barabizna
The ghastly pink is no more.	Vyblitá růžová je ta tam.
Spilled the beans	Vyžvanil všechno
Smiling from ear to ear	Křenil se vod ucha k uchu
Perhaps she feels sorry for me being gay .	Asi mě lituje, že sem buzik .
Výskyt vulgarismů	
He may be God's perfect asshole .	Je to asi dokonalej boží čurák .
I told him not to worry	Řek sem mu, ať se na to vyser
Cheap tart	Děvka
Výskyt slov převzatých (především z němčiny, angličtiny či jiných jazyků)	
Argyles	Fusakle
Everyone had to upgrade	Všichni se jali apgrejdovat
Nylon	Najlon
Jerry pulled up in his white big Lincoln .	Jerry dotáhl ve svém velkém bílém linkolnovi .
Dead Chevy	Chcíplá ševroletka
Intellectually scintillating missive	Intelektem sršící líbesbríf
As he lit up his first unfiltered Camel	Když si zapalovala svou první kamelku bez filtru

The guy drives a gold Porsche .	Představ si, že má porše , zlatou metalízu.
I would have carried a Volkswagen .	Byl bych vochtotnej vodnýst třeba naloženej folksvágn .
Výrazy z hanteců nebo původem německé	
Found him still in bed	Zastihla ho ještě v betli
Any chick in the school	Každou koc ze školy
Balding	S narůstající glocnou
Jerry's third-trimester bulge wasn't even in the competition.	Jerryho buben v devátým metru neměl nárok.
Conservative knit tie	Usedlou šlajfku
I'm working on it	Fachčím na tom.
Red beer gut	Zarudlej pivní bauch
You watch TV for a while.	Zatím se dívej na bednu .
Bogus brainwork	Pseudointelektuální facha
You don't know what it's like	Nemáš šajnu , jaký to je
At least he doesn't slurp hideously like Jerry	Aspoň neslope tak hnusně jako Jerry.
White leather seats	Bílý kožený sicny
His mentally disturbed sister answered.	Zvedla to jeho duševně ujetá švica .
The guy has more hose than a nervous fireman	Ten má šlauch delší než hasič v akci
He was right .	Měl recht .
Výrazy formální	
A plan may be germinating	Plán už krystalizuje .
I become a maladjusted , antisocial hermit	Stanu se neadaptabilním antisociálním poustevníkem
They looked quite crestfallen	Padla na ně chmura
Sheeni picked up an orange-frosted cake donut and licked the frosting.	Sheeni si vybrala zákusek s pomerančovou polevou a jala se ji olizovat.
She is remarkably parsimonious with her epistolary prose. At this rate the Collected Letters of Sheeni Dillinger will be a slim volume indeed.	Je na svou epistolární prózu značně skoupá . Sebrané dopisy Sheeni Dillingerové budou zvíci jen drobného svazečku.

Tabulka dokumentuje, jak překladatelka pro většinou neutrální *core-vocabulary* volila expresivnější protěšky. Rozhodla se pro značné snížení registru a využití velkého množství brněnských výrazů, které dílo pevně zasazují do cílové kultury. Tento postup v konkrétním případě funguje velice dobře, ačkoliv teoretici překladu od podobného postupu spíše odrazují (Knittlová 2000, s. 111-112). Sama Váňová uznává, že její překlad je „typickej příklad toho, jak se nemá postupovat“. Navzdory tomu byl její překlad velice úspěšný, což potvrzují i slova samotného autora z jeho rozhovoru pro Českou televizi: „Měl jsem se místo Ohia

narodit v Česku, protože se zdá, že jsem tu populárnější víc než kdekoli jinde na světě. Zřejmě překlady mé knihy zlepšují.“ (2012). Na otázku, proč se rozhodla použít hantec, odpověděla Váňová takto:

Tam byl jakejsi vzdor vůči Praze, vůči té obecné češtině. Tehdy totiž byl čerstvý Adrian Mole a to bylo hrozně blízko vedle sebe, hrozně blízka problematika, téma, a já jsem si říkala, že toto jako zapadne, že tam musí být něco, co to odliší. A ta obecná čeština proč ne, ale už je to nuda. Proč by veškerá americká literatura musela být překládána obecnou češtinou?

Kromě odlišení od deníků Adriana Molea uvádí jako hlavní kritéria volby strategie čtivost, spád a jiskru: „a ono to má jiskru, zvláště pro Brňáky určitě, pro cizáky je to zajímavý, exotický.“

Nickova tendence kombinovat výrazy z kategorií *non-core informal* a *non-core formal* je v češtině kompenzována kolísáním na kontinuu spisovná – nespisovná čeština, a to na všech jazykových rovinách. Na rovině lexikální se to projevuje kombinací výrazů formálních s nespisovnými vrstvami. Je ovšem nutné zdůraznit, že formálních výrazů v české verzi najdeme mnohem méně než v originálu. Tento fakt spolu s užitím nářečových brněnských výrazů významně přispívá k celkovému snížení rejstříku a zvýšení expresivity.

Na rozdíl od Pellarových se Váňová nebála používat vulgarismy v plném znění, ačkoliv, jak sama říká, těm nejsprostějším výrazům se vyhýbala. Na dotaz, jestli si při překladu stanovila nějakou hranici, odpověděla následovně:

Určitě jsem tam [hranici] měla, protože jsem si říkala, že cílová skupina nejsou dospělí sprostáci jako su já ... měla jsem limit, která slova bych já i používala v životě, ale tam ne. Takže jsem se snažila najít pravou cestu, kde bude jasné, že je to vulgarismus, protože ty děcka takhle mluví, ale zase... když jsem čekávala na svoje malý děti na základní škole v družinách, tak co jsem tam slyšelal za slova, tak jsem si říkala, tak toto ne. To zas ne. ... Toho jsem se opravdu snažila vyvarovat.

A je pravda, že ty nejsilnější výrazy v knize najdeme pouze v jedné situaci, a to když se Levák dozví, že jeho dětská láska Millie Filbertová je těhotná a bude se vdávat.

[Levák] zvolal: „Tento den tak pro mne zůstane navždy zapsán černým písmem!“ To byl fór. Doslova totiž řekl: „**Kurva piča.**“

5.4.2 Rovina morfologická

Rovina morfologická skýtá mnoho možností pro využití nespisovné češtiny a autorka překladu se rozhodla pro širokou škálu jevů. Nápadnou charakteristikou knihy je však na

první pohled zřejmě nekonzistence – jak u Nicka, tak u dalších postav můžeme najít zároveň formy spisovné i nespisovné. Prakticky pro každý jev můžeme najít alespoň jeden příklad, kde se Váňová rozhodla pro spisovnou formu. Více se nekonzistenci věnujeme v další podkapitole.

Rovina morfologická – pásmo vypravěče (V), Nick – přímá řeč (N)			
Podstatná jména		Příklad nespisovné varianty	Příklad spisovné varianty
Koncovka –ma	V	Předstírali hluboký zaujetí tapetama Ráno [sem] při příchodu do školy musel odevzdat svejch devadesát centíků na vobědy dvěma dvanáctiletejm spratkům s vysílačkama na opascích	Cejtil sem nutkavou potřebu chránit svou milovanou před nástrahami života Proč nejsou k mání telefonický čísla, na který by se zdarma mohli puberťáci vobracet s takovými dotazy?
	N	Bude to asi rušený těma hliníkovejma zdma	X
Koncovka –ách	V	Na stole mi nechala obálku ... s padesáti doláčama v desetníkách a dvacetníkách	Voněla po zákuscích a čoklovi. S vysílačkama na opascích Kamera pomalu klouzala po náhrobcích
Koncovka –i místo –é	V	Lacey měla na sobě upnutou zelenou sukni, kerá přitahovala obdivnější pohledy než všichni ti neo-surrealisti dohromady.	X
Vokativ místo nominativu	N	Hele, Levák , nechtělo by se ti navštívit Sheeni v Lakeportu? Teda Levák , ty deš na rande se zkušenou ženou	X
Neživ. jako živ.	V	Nabalil sem si ručník, ..., primeráka Nahmatala však mého buřta	X
	N	Spíš si myslím, že by dali přednost chutnému hotdogovi	X
Přídavná jména			
Koncovka –ma	V	Všechny zdi byly odvrchu dolů polepený zarámovanejma fotkama Flašky vod mlíka s květovanejma stínítkama	Odjížděl sem jako dítě a vracím se jako muž – s hlubokými ranami v srdci Sem omezenej ekonomickými zdroji
	N	Bude to asi rušený těma hliníkovejma zdma	Myslíš, že by s námi mohla jít Sheeni na večeři?
Nerozlišování rodů	V	Sme dohodnutý .	Dokonce mu dovolila, aby jí volizoval její rozkošná ústa . V jasném slunečním světle sem si konečně mohl prohlédnout její nádherná ňadra

Zájmena			
Koncovka -ma	V	A pak naštěstí byl ten boj za náma	Jerryho kafe bylo opět mezi námi
	N	Albert s náma může bydlet.	X
Zájmena ten(d)le, ten(d)lencten atd.	V	Tendle karavanovej blázinec je zorganizovanej církvi	Tento rozhovor byl ještě bolestivější, než sem si uměl představit v těch nejchmurnějších momentech očekávání.
Číslovky			
Koncovka -ma	V	Je to holá betonová kukaň se třema kapajícíma sprchama	X
Dvoje, troje místo dvojí, trojí	V	Dostal sem tři košile, dvoje gatě, sako a pásek za mizernejch vosum dolarů	X
Mluvená forma číslovek	V	Tento podzim půjdu do školy v posledním výkřiku módy – z roku tisíc devět set třiasedumdesát Dnes sem napočítal děvětatřicet vlasů ve výlevce a dalších sedumadvacet na hřebenu.	X
Slovesa			
Nespisovné tvary slovesa být	V	Mohli bysme klidně bejt v nějakým pařížským bistru	I když bych si asi přál, abychom měli víc zkušeností v bojovějch uměních Přirozeně sme se připlížili blíž, abychom měli lepší výhled.
	N	Seš prvotřnídní superstár! Ale seš si jistej, že není těhotná?	Víš, co ted' jsi ?
Příklonky	N	Spadls z přístavní hráze. Přeplavals ... vzals to čubou přes přístav. Vylezls z vody. ... taks jel stopem až ke Clear Lake. A nápad to byl dobrej a fachčil až do tý chvíle, nežs to posral.	Tenkrát jsi přece neutíkal z domova.
Vynechání pomocného slovesa	V	A já _ se zatím v bolestech belhal na hajzl Konečně to kliklo a já _ uslyšel na druhým konci drátu mohutný ospalý zavrčení pana Saunderse	Pokusil sem se mu telku zabavit. Jak sem moh tušit, že žhavým tématem tohoto týdne budou sebevraždy pubertáků?
	N	Jakto, že si vzal tři kotlety a já _ dostal jen jednu?	X
Nerozlišování rodů	V	Kdákající kuřata před náma prchaly do všech stran Lana nesly stopy manipulace.	Naše těla se dotýkala
Krácení koncového -/	V	Vodfouk sem cigaretovej popel Někde se domák , že sem se s Levákem kamarádil	Nechtěl sem se oddávat tomuto pokrytectví a raději sem odmítl Rozhovor tím uvízl ve slepý uličce

	N	To přece nemoh udělat Albert? A co kdybych tam tak připích svý pravý varle? Řek sem, že na to nezapomenu.	Neřeknete mu, že sem to byl já, kdo ho práskl , že ne?
Tvary –nul místo –l	V	Provokativně ... sem se sehnul Několik neidentifikovatelných jedinců sem reflexivně spolknul	Jen sem zhasl , hned na mě jukla má vodpolední OLE. Zahli sme na známým místě
Koncovka –u nebo –ou	V	Zjišťuju , že s holkama přece jen můžu mluvit! To sem zvědav, jak spolu přežijou ještě celý dva dny bez ječení.	Měl sem pocit, že mi koule explodují Co se karavanům nedostává na životním prostoru, to si vynahrazují nedostatkem soukromí.
	N	Sprchuju se rád studenou. Takový pěkný výčitky svědomí dokážou zkazit život na léta	Do divočiny vstupuji pouze se svým deníkem
Krácení koncovky –eme na –em	V	Máma a já jedem s Jerrym na týden k jezeru Clear Lake. Počítám, že to potrvá nejmíň tejden, než Martu pořádně naočkujem výčtkama svědomí	Sedíme s Sheeni v kavárně, pijeme kafe a píšeme svý deníky. Bože, jak znesvěcujeme vlastní jazyk!
	N	Tak dem na to. Tak co budem místo toho dělat?	Ty peníze potřebujeme Jedeme zítra na malej vejlet
Krácení koncového –í	V	Kdy si konečně sdělovací prostředky sundaj rukavičky Rány se pak strašně dlouho hojej .	Všim sem si, že mu jeho napučené rysy dodávají mírně orientální vzhled. Z tyto vzdálenosti sem poměrně dobře slyšel, co si povídají .
	N	Alergeny se na čerstvým vzduchu ztratěj Lidi, co utíkaj z domova, přece neposílaj pohlednice svej rodíčům!	Aspoň už nikdy nemusejí žrát játra. Ti šoustači se sprchují společně.
Příslovce			
Koncovka –jc nebo –j	V	Vypad sem vocaď, jak sem nejrychlejc moh. Máma vypadala ještě překvapenějc	Objala svý štěně ještě pevněji a víc neřekla Ona přišla z práce dřív (poté co ráno přišla později)
Nepravidelné tvary příslovčí	V	Základní problém už nejde dýl ignorovat: sem pořád ještě panic. Po dvanácti letech s tatou dospěla máma k názoru, že potřebuje míň intelektuálního partnera.	Jen o něco déle sem setrval u tyčinky z javorovýho sirupu Byla o něco méně zarudlá, ale taky nahatá a stejně mokrá.

Jedním ze znaků nespisovné češtiny je podle Sgalla a Hronka i absence adjektiv jmenných (1992, s. 42). V pásmu vypravěče však můžeme najít množství adjektiv jmenných:

Lépe zemřít **mlád**, než být svědkem takovéto zkázy.
Naprosto **vyveden** z míry sem koukl dolů.

Nadopován adrenalinem sem prolít městem a zastavil se až v cukrárně.
Zdalo se, že Jerry je **oslněn** mým vkusem.

Použití adjektiv jmenných funguje jako kompenzace méně častého výskytu formální slovní zásoby a v kontrastu s nespisovností na rovině morfologické a fonologické přispívá k převodu kolísání mezi lexikálními vrstvami v originálu.

5.4.3 Rovina fonologická

Rovina fonologická – pásmo vypravěče (V), Nick – přímá řeč (N)		
	Příklad nespisovné varianty	Příklad spisovné varianty
Protetické v-	V Byl bych raději, kdyby tomu bylo navopak Po deseti minutách jeho chlemtání sem byl vochotnej dojít pro sekáček na maso.	V obchodě Sheeni koupila obrovskej meloun Obsahuje polaroidovou fotku celé její postavy v těch nejodvážnějších bikinách
	N V klidu povobědvej Pak se mi podívá na levý vobočí a okamžitě ví, že je něco vzadu za barákem Možná se ti do té doby podaří vopíchat Millii Filbertovou	Pak se mi podívá na levý vobočí a okamžitě ví Já sem si totiž myslel, že budeme v tom odboji voba.
Diftongizace <i>í, ý > ej</i>	V Její bezbožnej čokl byl opět vyhoštěnej . Jedli sme beze slov – ona žvejkala a mně se chtělo blít.	Šmouha od pomerančový polevy ještě víc zvýraznila její svůdné rty Pomalou a zamýšleně sem žvýkal .
	N Mizoguši je světovej režisér Doktoři mi dávaj tak nanejvejš tejden	Dochvilný muž se pak třepe na elektrickým křesle
Úžení <i>é > í, ý</i>	V Konečně sme zahlídli modrou vodní hladinu. Rozednilo se do pěkně šedýho , ponurýho a studenýho jitra. Možná, že to teď bude trochu zmatený .	Uvedla mě do maličké místnůstky Skvrnitý efekt [se mi] zamlouvá Ti zaprdění byrokrati v Sacramentu i nadále trvají na pořádném rentgenovém důkazu degenerace
	N Takový pěkný výčitky svědomí dokážou zkazit život na léta Dny tvýho panictví sou už zřejmě sečteny Alergeny se na čerstvym vzduchu ztratěj, takže žádný problémy mít nebudeš	Temné síly se probudily. Moji rodiče jsou příliš chudí, než aby mi zaplatili slušné vzdělání
Krácení samohlásek	V Byl sem znechucenej rodičovskym chtíčem V nemilosrdnym slunečnim světle vypadal přives mnohem ošuntěleji	S rodičovským gestapem za zády končí veškerý soukromí před dveřma hajzlu Kráčeli sme teplým slunečním ránem

	N	Pozná, že se jedná o čtrnáctiletého tlustocha se zakřiveným klackem Alergeny se na čerstvým vzduchu ztratěj	Na sex skoro ani nepomyslím . Dochvilný muž se pak třepe na elektrickým křesle
Změny souhlásek	V	Možná se i zadaří a šáhn si Její nádherná opálená ramena svítila jako čtyřadvacetikarátový zlato	Budeme muset možná žvanit ve čtyři ráno.

	N	Zástupy zvědavých holek už se staví do řady a umíraj touhou šáhnout si na tvůj poklopec.	X
Vynechání <i>t, d</i>	V	Konečně nějaký cvičení, s kerým bych se mohl ztotožnit. Nikdy sem ještě nelíbal ženu, kerá by se mnou nebyla v nějakém příbuzenským vztahu	Zatáhl sem záclonu, která oddělovala můj pokoj od zbytku přivesu Žena, již miluju, má psí dech.
	N	Soudě podle zástupu chcípáků, s kerejma chodila, sem asi jediným mužem, kerýho kdy prokoukla	Otec by nikdy nepřijal místo, který bych mu našel já.
Vynechání <i>v</i>	V	Když konečně vypadl, vyslík sem se a pustil sprchu.	X
	N	Dyť víš – aktuální problémy dneška	Vždyť sem tam moh zdechnout!
Vynechání <i>j, l</i>	V	Chvilí sem si četl Její přátelé sou i mými přáteli Zaparkoval před velkou restaurací na břehu jezera, kerá se menovala Kutr bocmana Biffa	Zaregistrovala to všechno na své jméno za svobodna Jak rychle jsou zemřelí vymazání ze srdcí žijících.
	N	Deš na rande se zkušenou ženou A vo čem ste mluvili?	Ale vždyť jdu s dobou.
Další	V	Když budu mít štěstí, pojedeme na prázdniny do ňáký kalifornský díry.	Když začal výslech, nabídl sem jako možnou variantu návštěvu nějakýho houmlesáka.
Vkládání vokálu u čísl.	V	Při osumadvaceti se znovu objevil pastor Knuddlesdopper Sedumkrát troubil a voplzle posunkoval na řidiče	X
Fonetický přepis cizích slov		Aprejdovat Najlon Linkoln Ševroletka Když si zapaloval svou první kamelku Představ si, že má porše Folksvágn	

Překladatelka se rozhodla pro vysokou míru nespisovnosti, dokonce vyšší, než jakou můžeme najít v překladu *Kdo chytá v žitě*. Jak plyne z tabulek, u většiny jevů však můžeme najít místo, kde je místo nespisovné použití spisovná varianta. Tento přístup v celém díle vytváří značnou nekonzistenci, která ale není následkem nedůslednosti či nepozornosti, naopak je záměrná:

To bylo schválně, protože on když si hraje na toho literáta, tak mluvil takhle, pak když upadl, tak to tam bylo. ... Snaží se mluvit líp. Ale nejde mu to. Upadá prostě, třeba v jedné větě. ... To je schválně, protože si myslím, že to nebylo v originálu. Když jsem se rozhodla, že on si před tou Sheeni na něco hraje, tak se to v tom jazyce muselo odrazit. Ta angličtina je naprosto plochá. ... Nedá se to podle mě tolik v té angličtině [vyjádřit]. ... A vím, že jsem to hrnula, protože jsem byla v té vlně, tak jsem po ní surfovala, a potom když jsem to dávala dohromady, tak toto mně dalo nejvíc práce, abych tam měla ty v–vocode atd., a aby to bylo konzistentní. V bodě, kdy on upadá do toho svého a když si hraje [na něco], tak to tam není. ... A to myslím, že mně zabralo opravdu strašně moc času. Já jsem si od toho musela odstoupit a říct si, jak ta situace vypadá.

Touto motivovanou nekonzistencí překladatelka docílila stejného kontrastu, který je obsažen v originálu a který popisuje následovně: „Nick je opravdu intelektuál. Prostě ten svět nazírá těmi brýlemi intelektuála. Ale někdy zas jsou tam situace, kdy z toho komplet vypadne a najednou je jednak normální kluk a jednak darebák a já nevimco.“ Ačkoliv uznává, že do textu oproti originálu přidala Nickovo „hraní si na něco“ před Sheeni, zbytek zůstává stejný: „on [autor] to takhle pojal, takže já si myslím, že jsem tam nic nevymyslela, já jsem jela po té jeho. ... Není to můj přístup, není to moje, je to autora.“ V angličtině je tento rozdíl vyjádřen na rovině lexikální, v překladu se ale odráží na všech sledovaných rovinách.

5.5 Překlad – ostatní postavy

Obecně je možné říci, že u vedlejších postav je nekonzistence menší, což je způsobeno tím, že mají v knize menší prostor.

5.5.1 Levák

Tabulka ilustruje výskyt nespisovných a spisovných jevů. Je zjevné, že počet příkladů nespisovných variant je vyšší.

Levák	Příklad nespisovné varianty	Příklad spisovné varianty
Protetické <i>v-</i>	To je ale vošklivej pes. Nicku, z mýho života se dovopravdy stalo peklo na zemi.	Bylo to vo hubu, páč tam maj plno skrytejch kamer a ochrannejch zařízení.
Diftongizace <i>í, ý > ej</i>	Já sem ale alergickej na psy. Bylo to vo hubu, páč tam maj plno skrytejch kamer a ochrannejch zařízení.	Co ale řeknu Saundersovým ?
Úženi <i>é > í, ý</i>	Ale je to prej šíleně bolestivý . Zasraný vitamíny.	X
Krácení samohlásek	Já přece španělsky neumim . Nevim .	Vždyť neumím plavat. Řek, že přece nemusím nic dokazovat.
Změny souhlásek: <i>k > g</i>	Na to že sou mu tři, mluví ten fagan španělsky jako kulomet.	X
Vynechání <i>t, d, k</i>	Millie měla dlouhej seznam kazet, kerý potřebuje.	X
Vynechání <i>v</i>	Dyt' už poslouchám.	Vždyt' neumím plavat.
Vynechání <i>j, l</i>	Teda čoveče , taková soulož je mnohem složitější, než sem si kdy myslel. Byli sme spolu u oběda. Účet de na vaši adresu	No jo, ale kam půjdem ?
Koncovka <i>-ma</i> u subs.	Představ si, že ho chce i s těma hnusnejma vráskama	X
Koncovka <i>-ma</i> u adj.	Představ si, že ho chce i s těma hnusnejma vráskama	X
Nerozlišování rodů	Rodiče sou paka vylízaný . Sme dohodnutý.	X
Koncovka <i>-ma</i> u zájmen	S něma mluvěj vo filmech a vo knihách	X
Nespisovné tvary slovesa <i>být</i>	Seš blbej. Seš mimo asi tak o třicet let.	X
Příklonky	Jaks říkal, že se vlastně menuje?	X
Krácení koncového <i>-l</i>	A nemoh bych říct, že sem tam došel pěšky? Řek , že přece nemusím nic dokazovat.	A to sem jednu celou škatuli zbodl už po cestě sem.
Koncovka <i>-nul</i> místo <i>-l</i>	Čoveče, to bych si pak až do konce svýho života nešvihnul . Mrzí mě, že sem tě bonznul .	X
Koncovka <i>-u</i> nebo <i>-ou</i>	Tak to si teda beton neplánuju . Čokoládu zbožňuju .	X
Koncovka <i>-em</i> místo <i>-eme</i>	Na tu neserem . Tu doběhnem a skolíme. No jo, ale kam půjdem ?	X

Krácení koncového –í	Rodiče si myslej , že sem na hlavu. Ti cvoci maj plnou ordinaci výparů omamnejch látek, kerý tě přinutěj mluvit pravdu.	X
Koncovka –jc nebo –j u příslovcí	To raděj zahnutýho ptáka než jebáky.	X

5.5.2 Sheeni

Sheeni většinou mluví spisovně, najdeme u ní tedy celkově menší počet nespisovných prvků než u Nicka nebo u dalších postav.

Sheeni	Příklad nespisovné varianty	Příklad spisovné varianty
Diftongizace í, ý > ej	Je na něho úzasnej pohled v plavkách. A mně se zase zdál docela milej . V pánskejch sprchách došlo k dalšímu incidentu.	Je velice milý , i když možná trochu tupý . Budeš do smrti ochrnutý
Úženi é > í, ý	Otec mu půjčil svoje starý plavky. To je blbý . Vím, že po někom tak ctnostným , jako jsi ty, toho žádám moc	Ten vyslal hlídky na autobusové nádraží. Když vytáhneš tak vzácné a drahé auto na dálnici
Vynechání j, l	Musela sem jim svatosvatě přísahat	Musela jsem potají najít nějakou telefonní budku.
Vkládání vokálu, psaná forma číslovek	Dvatisícešestsetosumdesáttři	X
Nespisovné tvary slovesa být	Seš tak úžasná vykopávka. Ty seš teda snadno vzrušivej.	Jsi vykázán z mého života. Co kdybychom tu skutečnost ... vzali jako štěstí v neštěstí
Příklonky	Jaks to uhádl Byls tak blízko, a přesto zcela mimo dosah.	
Krácení koncového –l	To by sis netrouf .	Například řekl , že
Nepravidelné tvary příslovcí	To se teda budeš muset trochu víc snažit.	Děvčata dospívají dříve .

5.5.3 Nickova matka

U Nickovy matky můžeme pozorovat kolísání na základě situačního kontextu: běžně používá nespisovné tvary slovesa *být*, když ale přijde na návštěvu její další (v té chvíli budoucí)

sexuální partner, vítá ho slovy „Takže nakonec **jste** přece jen přišel“. Ve zbytku promluv není zjevné žádné pravidelné rozvrstvení.

Matka	Příklad nespisovné varianty	Příklad spisovné varianty
Protetické v-	Koukat na oplzlý vobrázky polonahejch fuchtlí Jak se to jenom vopovažujete!	Oplzlý vobrázky Neopovažuj se opustit svůj pokoj!
Diftongizace <i>í, ý > ej</i>	Máme na sedm hodin objednanej stůl. Ale na to by přece musela bejt celá armáda automechaniků!	Být vdaná může být někdy docela příjemná věc
Úžení <i>é > í, ý</i>	Není to žádnéj idol stříbrnýho plátna, ale je to lepší než nic. Kdybys měl někdy takový problémy	Patřilo mému nyní zesnulému příteli. Zdá se mi to dost hrozné .
Změny souhlásek	Kolik si myslíš, že je asi chlapů, kteří stojí o jednačtyřicetiletou ženskou se dvěma faganama Máš zákaz šáhnout na telefon.	X
Vynechání <i>j, l</i>	Jestli přídeš pozdě, pošlapeš si to domů pěšky.	Někteří muži jsou větší chlapáci, než sami unesou
Vkládání vokálu	Osumnáct let tady doma nehneš ani prstem	X
Koncovka – <i>ma</i> u subs.	Kolik si myslíš, že je asi chlapů, kteří stojí o jednačtyřicetiletou ženskou se dvěma faganama , bez peněz a s jizvama po porodech? Je mi fuk, co s těma součástkama uděláš.	X
Neměkčení koncové kmenové hlásky	Vy odporný hnusný úchyláci!	X
Koncovka – <i>ma</i> u zájmen	Ať si táhne s těma svejma motelovejma konkubínama	X
Nespisovné tvary slovesa <i>být</i>	Seš vzdorovitě neposlušnej	Takže nakonec jste přece jen přišel Nevadí mi, že jsi na kluky.
Příklonky	Cos to říkal?	X
Koncovka – <i>u</i> nebo – <i>ou</i>	Jen ať se tu nikde nepovalujou . Proč já se s tím děckem votravuju ?	X
Koncovka – <i>em</i> místo – <i>eme</i>	Tak co, začnem ?	Řekni jim, že potřebujeme pomoc.

5.5.4 Jerry

Jerry má v knize pouze několik promluv a ve většině najdeme pouze nespisovné varianty.

Jerry	Příklad nespisovné varianty	Příklad spisovné varianty
Diftongizace <i>í, ý > ej</i>	Zejtra si pro něj du. To by muselo bejt se zárukou.	X
Úženi <i>é > í, ý</i>	Štíhlýho dlouhýho linkolna. Toho příblblýho mariňáka čeká pěkný překvapení	Ty oddělené postele vlastně taky nechci
Krácení koncovek	Nevim. Cejtim tady suchou hnilobu. Co je s tím zatracenym psem?	To není můj problém. V žádným případě, puso.
Vynechání <i>j, l</i>	Zejtra si pro něj du . Já sem jen pěšák.	X
Vokál	Víc než osum set nedám.	X
Nespisovné tvary slovesa <i>být</i>	Ty seš tady šéf.	X
Krácení koncového <i>-l</i>	Řek bych, že ten tvůj kluk je už teď napůl ujetej	X

Závěrem je možné konstatovat, že se překladatelka rozhodla pro velice širokou škálu obecněčeských prvků, které na všech rovinách kombinuje i s prvky spisovnými. V některých situacích je důvod pro výběr konkrétní varianty zjevný (Nick v přítomnosti Sheeni nebo autority), ve většině se však zdá spíše nahodilý.

Ačkoliv originál neskýtá žádný důvod pro použití místně určených prvků a v překladu použity jsou, Váňová tvrdí, že pro ni byl originál velice závazný: „Je to samozřejmě jeho vtíp. Ta brněňština to jenom umocňuje. Kromě jazyka jsem nic nepřidala.“ Také přiznává, že její osobnost i vlastní pojetí textu se odráží v použitém jazyku, což je v souladu se současnou teorií o vkladu překladatele po tzv. sociologickém zlomu:

Cítím tam silnej svůj vklad. Když jsem učivala překlad, tak jsem studentům ukazovala, že toto je typickej příklad toho, jak se nemá postupovat. On je úspěšnej, to je jedna věc, ale po stránce teorie překladu je to komplet špatně. Protože překladatel tam nemá být vůbec vidět. ... Ale nestydím se za něho. Protože to přispělo k tomu, že mě to strašně bavilo a šlo mně to od ruky a člověk věděl, že dělá něco, co bude mít cílovou skupinu.

5.6 Analýza

Obsahem této kapitoly je srovnání použití substandardu v originálu a v překladu. Kapitola je rozdělena do čtyř podkapitol podle kategorie substandardu v originálu.

5.6.1 Originál nepříznakový

Jak již bylo zmíněno, jazyk většiny díla je zcela nepříznakový a proto tato podkapitola obsahuje nejvíce příkladů. V překladu můžeme pozorovat rozdílné tendence využití obecné češtiny.

Předchozí kapitola se věnuje nekonzistenci v překladu, která slouží jako kompenzace kombinování lexikálních vstev v originálu, zatímco v češtině je kolísání rozloženo na všechny jazykové roviny. Výběr konkrétního tvaru „vychází z logiky postav“, jak tvrdí Váňová, a řídí se konkrétním situačním kontextem. Podtržení v tabulce upozorňuje na jevy, u kterých by bylo možné uplatnit některou z odchylek od spisovné češtiny, avšak není tomu tak.

Sh ⁷	Something sheer and lacy and ever so alluring. I'm not going to tell you precisely what it is. I'd rather it be a surprise. Frankly, though, I was amazed my mother consented to purchase it.	Je to <u>průsvitné</u> , <u>plné</u> krajek a tak strašně <u>svůdné</u> . Víc ti o tom neřeknu. Chtěla bych, aby to bylo překvapení. Abych řekla pravdu, překvapilo mě, že matka souhlasila s tím, abych si to vůbec koupila.
vyp P1	It was sunny and mild, with a few fleecy white clouds floating like becalmed zeppeling above the azure bay.	Bylo příjemně slunečno a pár <u>heboučkových bílých</u> mráčků se vznášelo jako <u>nehybné</u> vzducholodě nad azurovým zálivem.
N P2	I enter the wilderness with nothing more than my journal and a childlike sense of wonder.	Do divočiny <u>vstupuji</u> pouze se svým deníkem a <u>nezkaženým</u> pohledem dítěte.
vyp P3	The last day of summer vacation. I awoke a grounded, estranged, lovesick, virtually penniless, balding teen with zits .	Poslední den letních prázdnin sem se probudil jako domácí vězeň, odloučenej od své nejmilovanější, nemocnej láskou, doslova bez vindry , s narůstající glocnou a držkou plnou jebáků .
vyp P4	Pinned to the wet cement, shower spraying directly in my face, I gulped for air but kept swallowing water.	Byl sem připíchnutej k betonový podlaze, horká voda mi chvejstala přímo do vobličjeje , bojoval sem o vzduch, ale polykal samou vodu.
N P5	Well, I thought we were going to be revolting together. I don't see you racking up any forbidden calls on your parents' phone bill!	Já sem si totiž myslel, že <u>budeme</u> v tom <u>odboji</u> voba . Nevším sem si, že bys zatěžovala konto svejch rodičů jediným zakázaným telefonátem!
Jer	I'm in the right. That \$ 900 is already invested in my new car.	Sem v právu. Těch devět set dolarů sem už investoval do nového autáku .
vyp P6	As I walked out, red and damp, I passed a cute girl about my age going in the women's door. Garbed in a modest but	Zrovna, když sem vycházel z umyvárky , zarudlej a orosenej , potkal sem u vchodu na dámskou toaletu pěknou kočku asi mýho

⁷ Zkratky odkazují k postavám, jimž dané příklady patří: Sh – Sheeni; N – Nick, přímá řeč; vyp – vypravěč; Jer – Jerry; M – Nickova matka; Lev – Levák.

nonetheless alluring flannel robe, she had chestnut shoulder-length hair, pretty blue eyes, and an aristocratically chiseled nose. She smiled at me! I panicked and returned a philosophical scowl.	věku. Byla <u>oděna</u> do sice skromného , nicméně svůdného flanelového koupacího pláště, měla <u>kaštanové</u> vlasy po ramena, <u>hezke modré</u> oči a aristokraticky <u>řezaný</u> nos. Usmála se na mě! Vyděsil sem se a <u>vrhl</u> na ni filozoficky zachmuřenej pohled.
---	--

V tabulce uvádíme příklad, kdy se Nick v pásmu vypravěče snaží mluvit nadneseně a jako „literát“ (P1), což je v překladu zohledněno použitím spisovných koncovek. Naopak v příkladech P3 a P4 můžeme najít koncovky nespisovné. Podobný kontrast je i v Nickově přímé řeči. Příklady P2 a P5 oba pocházejí z rozhovoru Nicka a Sheeni. V jednom případě vidíme spisovné koncovky, ve druhém nespisovné společně s nevyužitým potenciálem pro další uplatnění nespisovnosti. Příklad P6 ilustruje kolísání mezi spisovnou a nespisovnou češtinou v rámci jednoho odstavce.

Jak je z tabulky zjevné, pro nepříznakový originál můžeme najít jak překlady nepříznakové, tak i obecněčeské či napůl obecněčeské a spisovné. Nejčastější jsou změny na rovině fonologické. Kurzíva v příkladech P3, P4 a P6 slouží pro zvýraznění jednotek, které jsou v překladu expresivnější než v originálu.

5.6.2 Originál příznakový na rovině fonologické

vyp	They hadn't stopped to chat with mom.	Nezdržovali se <u>vybavováním</u> s mámou.
Jer	I've been working like a god for hours. All I got off were two bolts. Had to saw 'em off with my hacksaw.	Dřu jak magor už několik hodin a dostal sem vod sebe zatím jen dva šrouby. A to sem je musel ještě vodřezat pilkou.
Lev	The air's kinda bad.	Vzduch je tu zkaženej .
M	Wait 'till that friggin' truck driver gets back!	Jen počkej, až se ten zapráskanej tirák vrátí!

Stylizace mluvenosti je do češtiny převedená opět změnami na fonologické úrovni a výběrem expresivnějších lexikálních jednotek.

5.6.3 Originál příznakový na rovině morfologické

Sh	— You like them younger?	Radši něco mladšího?
N	— You know what are you now?	Víš co teď jsi ?

Jer	You people leaving now or what?	Tak dete nebo co?
	Had to saw 'em off with my hacksaw.	A to sem je musel ještě vodřezat pilkou.

Příkladů, kde je možné doložit příznakovost na rovině morfologické v originálu je velice málo. Překládány jsou opět podle situačního kontextu a ve shodě s charakterizací postavy.

5.6.4 Originál příznakový na rovině lexikální

vyp	Sheeni answered the door in a knockout yellow swimsuit that concealed yet paradoxically revealed her flowering nubility . She was so breathtakingly lovely, the pleasure I felt in gazing upon her jonquil-draped curves bordered upon physical anguish . Sheeni invited me in and introduced her father – an immense , outsized, larger-than-life, gray-haired, florid-faced , verdant-eyed, loud-voiced ogre in a rumped blue suit.	Sheeni přišla otevřít v senzačních žlutých plavkách, které paradoxně spíš odhalovaly než zahalovaly její mládí v rozpuku. Její krása mi naprosto vyrazila dech. Rozkoš, kerou sem cítil při pohledu na její křivky, oděné do kanárkový žluti, hraničila s tělesným utrpením . Pozvala mě dál a představila svému otci – obrovské, nadměrné, nadživotní šedovlasé růžolíci hlučné obludě s ježatým obočím v pomačkaným modrým vobleku .
M	Friggin' goddam perverts!	Vy odporný hnusný úchyláci!
Lev	Fuck you. Fuck your dog. And fuck your girlfriend.	Seru na tebe. Seru na tvého čokla . Seru na tvou koc .
	Damn those fucking vitamins. They haven't done jack shit .	Zasraný vitamíny. Byly úplně na hovno .
vyp	The miserable jerk !	Ten mizernej kretén !
	Damn Kate Cruikshank! Damn Mitch Malloy! Damn the entire Eye-Socket-2-You News Team!	Zasraná Kate Cruikshanková! Zasranej Mitch Malloy! Zasranej celej zpravodajskej štáb druhého kanálu!
	He may be God's perfect asshole .	Je to asi dokonalej boží čurák .

Substandard se v originálu týká především lexikální roviny, zatímco v češtině je patrná široká škála nespisovných prvků na všech sledovaných jazykových rovinách. Potvrdila se tedy hypotéza H1: *Použití substandardu v originále se odráží v použití obecné češtiny v překladu.* Hypotézu H2: *Překlad reflektuje rozdíl v použití standardu a substandardu, je-li přítomen v originálu* je také možné potvrdit: motivovaná nekonzistence funguje jako protějšek kombinace výrazů z kategorií *non-core formal* a *non-core informal*. Jelikož se ale nekonzistence (a nespisovnost) v češtině týká všech sledovaných rovin oproti jedné rovině v angličtině, došlo ke značnému rozšíření substandardu. Zavedením nespisovnosti na rovině morfologické a fonologické a užitím nářečových výrazů také došlo ke značnému zvýšení

expresivity a snížení rejstříku díla. Hypotézu H3: *Překlad reflektuje jazykové odlišení postav, je-li přítomno v originálu* nebylo možné potvrdit, protože situace je spíše opačná – jazykové odlišení postav je v překladu výraznější než v originálu.

Závěr

Obsahem kapitoly je shrnutí nejdůležitějších poznatků, dílčí závěry jsou uvedeny na konci každé kapitoly analýzy.

Pro *Kdo chytá v žitě* je charakteristická nevynalézavost a časté opakování lexikálních jednotek, gramatické chyby a stylizace mluvenosti v přímé řeči. Naopak *Mládí v hajzlu* nevykazuje ani jednu z těchto charakteristik v příznakové míře – jediná jeho příznakovost spočívá v používání slovní zásoby z kategorií *non-core informal* a *non-core formal* v bezprostřední blízkosti.

I přestože jsou originály natolik odlišné, můžeme v překladech najít prakticky stejnou škálu obecněčeských prvků. Jak je patrné z tabulek 1, 2 a 3 v kapitole *Obecná čeština*, z hlediska repertoáru obecněčeských jevů není mezi překlady mnoho rozdílů.

Na rovině morfologické se jedná o prakticky stejné prostředky nespisovnosti. Vyskytují-li se rozdíly, vždy se týkají pouze takových jevů, které nejsou příliš frekventované a v knize mají jenom minimum výskytů (např. použití nominativu místo vokálu nebo občasný výskyt zájmen *tendle*), proto nejsou z našeho pohledu zásadní.

Zajímavější je rovina fonologická, kde již nacházíme markantní rozdíly: *Mládí v hajzlu* obsahuje na této rovině obecněčeských prvků více než *Kdo chytá v žitě*. V tomto případě se již nejedná o ojedinělé výskyty, ale o plošné zavedení jevů jako vypouštění hlásek (*kerý*), vynechávání *j, l* na začátku slova (*du, sem*) a krácení samohlásek (*nevim*). Mluvený charakter simuluje také fonetický přepis cizích slov (*apgrejdovat*). Tyto jevy od sebe na první pohled překlady odlišují a přispívají k vyšší expresivitě Nickových deníků.

Zvláštní pozornost si zaslouží rovina lexikální, která zejména v *Mládí v hajzlu* poskytuje zajímavý materiál pro důkladnější analýzu. V překladu jednak dochází k celkovému snížení rejstříku a zvýšení expresivity, ale také je použitím brněnských výrazů silně zasazeno do cílové kultury. Tímto se *Mládí v hajzlu* radikálně vymyká tradici, kterou v 60. letech nastavili manželé Pellarovi.

V úvodu práce byly formulovány hypotézy, které byly ověřovány pro každou knihu zvlášť. Hypotéza H1: *Použití substandardu v originálu se odráží v použití obecné češtiny v překladu* se potvrdila u obou knih, ale se značnými rozdíly v rozvrstvení nespisovnosti oproti originálu. U *Kdo chytá v žitě* je substandard vyjádřen v různé míře na všech sledovaných rovinách, stejně tak jako se nespisovnost v češtině objevuje na všech těchto rovinách.

Naopak v *Mládí v hajzlu* se substandard v originálu projevuje především na rovině lexikální, zatímco nespisovnost je v češtině vyjádřena na všech sledovaných rovinách. Oproti originálu tedy dochází k rozšíření substandardu, což vede ke značnému snížení rejstříku a zvýšení expresivity, kterou ještě umocňuje použití nářečových výrazů, pro které ve zcela neutrálním originálu neexistuje podklad v podobě dialektu.

Můžeme tedy konstatovat, že méně substandardní dílo bylo přeloženo více nespisovnou češtinou. V obou případech je vzhledem k charakteru češtiny nespisovnost na rovině morfologické a fonologické častější než substandard na stejných rovinách v angličtině.

Hypotéza H2: *Překlad reflektuje rozdíl v použití standardu a substandardu, je-li přítomen v originálu* se potvrdila u obou knih. S tímto úzce souvisí hypotéza H3: *Překlad reflektuje jazykové odlišení postav, je-li přítomno v originále*. Toto tvrzení se potvrdilo u *Kdo chytá v žitě*, kde dochází k odstínění postav stejně jako v originálu. Překladař pečlivě věnoval pozornost rozproštění nespisovných prvků tak, aby osoby, které mají větší substandard v angličtině, měly větší nespisovnost i v češtině. Co se *Mládí v hajzlu* týče, odlišení postav je výraznější v překladu. Překladařka toho docílila pomocí motivované nekonzistence a výběrem nespisovných prvků u různých postav.

Hypotéza H4: *Vysoký index opakování v originálu vede k rozšíření slovní zásoby v překladu* se týkala *Kdo chytá v žitě*, poněvadž v *Mládí v hajzlu* se lexikální jednotky příliš často neopakují. Hypotéza byla potvrzena, vzhledem k charakteru češtiny a její citlivosti na opakování nebylo možné dodržet vysoký index opakování, který je charakteristický pro originál. Tím došlo ke značnému rozšíření Holdenovy slovní zásoby.

Závěrem práce je tedy zjištění, že míra nespisovnosti je paradoxně vyšší u méně příznakového originálu, a že nespisovnost je v češtině prostřednictvím roviny morfologické a fonologické rozprostřena rovnoměrně na celý text. Kolísání mezi spisovností a nespisovností je možné využít pro charakterizaci osob.

Další práce na podobné téma by se mohly soustředit jednak na podrobnější analýzu lexika v *Mládí v hajzlu*, jednak na analýzu druhým směrem – jak je překládána obecná čeština do angličtiny. Přínosná by byla práce s díly, které jsou zaneseny v jazykových korpusech, což by analýzu usnadnilo a umožnilo práci s větším vzorkem dat.

Toto téma je velice nosné především z toho důvodu, že odhaluje, jak do překladu vstupuje překladatelova osobnost a jeho vlastní interpretace knihy. Zároveň ukazuje, že je v překladatelské činnosti i ve světle teorie důležitá vlastní intuice.

ANOTACE

Tato práce sleduje použití anglického substandardu a jeho překlad pomocí nespisovné češtiny v překladech dvou knih americké literatury. Konkrétně se jedná o vyprávění Holdena Caulfielda *Kdo chytá v žitě* a deníkové zápisky Nicka Twispa *Mládí v hajzlu*. Analýza je zaměřena na tři jazykové roviny – lexikální, morfologickou a fonologickou. V prvním kroku podrobně analyzujeme tyto tři roviny v originálu každého díla a stanovujeme, které jevy jsou v rámci dané knihy příznakové. Ve druhém kroku analyzujeme překlad těchto příznakových jevů. Následné srovnání původní a překladové verze konkrétních úryvků názorně ukazuje, jak funguje použití nespisovnosti v češtině. Ačkoliv je substandard v každém z originálů vyjádřen jinak, oba překlady pracují s prakticky stejnou škálou nespisovných prvků na sledovaných rovinách. Paradoxní je zjištění, že pro překlad méně substandardního originálu byla použita vyšší míra nespisovnosti: kromě nespisovnosti společné s *Kdo chytá v žitě* překlad *Mládí v hajzlu* navíc využívá i motivovanou nekonzistenci a nářečové výrazy.

Klíčová slova: překlad, analýza, Kdo chytá v žitě, Mládí v hajzlu, substandard, obecná čeština, nespisovná čeština

Annotation

This thesis explores the use of substandard English and its translation into Czech using the substandard variety of Czech, the so-called non-standard Czech. The analysis is focused on two works of American fiction – Holden Caulfield’s recounting *The Catcher in the Rye* and Nick Twisp’s diaries *Youth in Revolt*. Analysis focuses on three language levels – lexical, morphological and phonological. In the first step of analysis, these language levels are closely analyzed in the original and it is determined which features are viewed as marked. In the second round of analysis, we analyze translation of these marked features. Subsequent comparison of the original excerpts with their translations shows how the non-standard Czech is used for translation of English substandard. Even though the original works differ significantly in their use of substandard, both Czech translations use almost the same range of non-standard features. Paradoxically, the use of non-standard features is higher in the translation of the less marked original: in addition to non-standard features, translation of *Youth in Revolt* uses motivated inconsistency and dialect.

Key words: translation, analysis, *The Catcher in the Rye*, *Youth in Revolt*, substandard, Common Czech, substandard Czech

Bibliografie

1. Analyzovaná díla

PAYNE, C.D. *Mládí v hajzlu*. Brno: Jota, 1993.

PAYNE, C.D. *Youth in Revolt*. New York: Broadway Books, 1993.

SALINGER, Jerome David. *Kdo chytá v žitě*. Vyd. 6. Praha: Volvox Globator, 2000.

SALINGER, Jerome David. *The Catcher in the Rye*. New York: New American Library, 1951.

2. Lingvistické a translatologické publikace

ARBEIT, Marcel a VACCA, Eva. *Bibliografie americké literatury v českých překladech*.

Olomouc: Votobia, 2000.

ARMUTIDISOVÁ, Nela. *Hantec v ohrožení*. Diplomová práce. Brno: MUNI. 2014.

BEDNÁROVÁ, Katarína, 2004. Miesto a funkcia prekladu v kultúre národa. In: *Antologie teorie uměleckého překlada*. Ostrava: FF Univerzity Ostrava, 2004.

BĚLIČ, J. K otázce využívání nářečí v literatuře. In: *Studie a práce lingvistické I*. Praha, 1954.

BROWN, Gillian a YULE, George. *Discourse Analysis*. Cambridge: University of Cambridge, 1983.

COSTELLO, Donald P. The Language of "The Catcher in the Rye". *American Speech*. 1959, 34(3).

CVRČEK, Václav a kol. *Mluvnice současné češtiny*. Praha: Karolinum, 2010.

ČECHOVÁ, Marie a kol. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: ISV nakladatelství, 2000.

ČMEJRKOVÁ, Světlá a HOFFMANNOVÁ, Jana. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia, 2011.

DANEŠ, František. Haškův „Švejk“ a Vachkovo „Bidýlko“ – dva milníky ve vývoji jazyka české prózy. *Naše řeč*. 2004, 87(3).

DOLEŽEL, Lubomír. Aktualizace v současném uměleckém jazyce. *Naše řeč*. 1965, 48(3).

MAREK, Bronislav. *Brněnské hantec* [online]. Poslední změna 17.1.2015 [cit. 10.12.2016]. Dostupné z: <http://www.hantec.cz/>.

FUNDOVÁ, Marie. K počátkům pronikání obecné češtiny do jazyka české prózy. *Naše řeč*. 1965, 48(1).

GILLOVÁ, Lucie, 2011. *Luba a Rudolf Pellarovi: překlady z angličtiny*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Fakulta filozofická.

HAUSENBLAS, Karel. Čeština v dílech slovesného umění. *Naše řeč*. 1969, 52(2-3).

HAUSENBLAS, Ondřej. K tzv. pronikání obecné češtiny do spisovného jazyka. *Slovo a slovesnost*. 1993, 54(2).

HLADKÁ, Zdeňka. Co s obecnou češtinou? *Naše řeč*. 1993, 76(3).

HRABÁK, Josef. Několik úvah o obecné češtině a vulgarismech v současné české próze. *Naše řeč*. 1962, 45(9-10).

HUGO, Jan. *Slovník nespisovné češtiny*. Praha: Maxdorf, 2009.

JANOUSHKOVCOVÁ, Radka, 2015. *Literární stylizace mluvenosti jako problém překladu (francouzština a čeština)*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta filozofická.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000.

KNITTLOVÁ, Dagmar a kol. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010.

KRČMOVÁ, Marie. *Běžně mluvený jazyk v Brně*. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1981.

KRČMOVÁ, Marie. Nad mluvou města Brna. In: *Mesto a jeho jazyk*. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľ Štúra SAV, 2000.

KRČMOVÁ, Marie. Hantec jako fenomén dnešních dní. In: *Profesor Lumír Kliměš jubilující*. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 2005.

KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. Jinočany: H & H, 2003.

LEECH, Geoffrey a SHORT, Mick. *Style in fiction*. Vyd. 2. Edinburgh: Pearson Education Limited, 2007.

LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

MAREŠ, Petr. Spisovná a nespisovná čeština v umělecké literatuře. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura 1993: sborník z olomoucké konference 23.-27.8.1993*. 2. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1995.

NEDVĚDOVÁ, Milada a kol. Obecná čeština v překladu. *Naše řeč*. 1981, 64(2).

PILAŘ, Martin. *Underground*. Brno: Host, 1999.

SGALL, Petr a HRONEK, Jiří. *Čeština bez příkras*. Jinočan: H & H, 1992.

STEHLÍKOVÁ, Ivana. Stylizování jazykové komunikace v prózách B. Hrabala a O. Pavla. *Naše řeč*. 1983, 66(5).

STICH, A. K obecné češtině v současné krásné próze (Ota Pavel). *Naše řeč*. 1975, 58(4).

3. Recenze, vyjádření překladatelů a další

BENNETT, Robert, 2003. *Overview of The Catcher in the Rye* [online]. Poslední změna: 4.2.2008 [cit. 10.12.2016]. Dostupné z: <<http://find.galegroup.com/srcx/infomark.do?&contentSet=GSRC&type=retrieve&tabID=T001&prodId=SRC-3&docId=EJ2111200030&source=gale&srcprod=SRCS&userGroupName=lans23427&version=1.0>>.

BLOOM, Harold, ed. *Bloom's Modern Critical Interpretations: J.D. Salinger's The Catcher in the Rye*. New York: Infobase Publishing, 2009.

CLIFFORDOVÁ, Susan. Youth in Revolt. *Library Journal*. 1995, 120(6).

ČESKÁ TELEVIZE, 2012. *C.D.Payne: Měl jsem se narodit v Česku* [online]. Poslední změna: 15.9.2012 [cit. 10.12.2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/195698-c-d-payne-mel-jsem-se-narodit-v-cesku/>

Interview s Tamarou VÁŇOVOU, překladatelkou *Mládí v hajzlu*. Brno 4.11.2016. Dostupné na přiloženém CD.

PELLAR, Rudolf. *Nejdřív se musíte narodit...* Praha: Radioservis, 2008.

SALZMAN, Jack, ed. *New Essays on The Catcher in the Rye*. New York: Cambridge University Press, 1991.

SEED, David. In *Cold Fear: The Catcher in the Rye, Censorship, Controversies and Postwar American Character* by Pamela Steinle. *Modern Language Review*. 2003, 98(2).

YARDLEY, Jonathan, 2004. *J.D.Salinger's Holden Caulfield, Aging Gracelessly*. Poslední změna: 19.10.2004 [cit 10.12.2016]. Dostupné z:
https://www.washingtonpost.com/lifestyle/style/jd-salingers-holden-caulfield-aging-gracelessly/2013/08/27/04127c00-0f5b-11e3-85b6-d27422650fd5_story.html.